

Opinnäytetyö YAMK

Kulttuuriala, Taiteen uudet kontekstit

2020

Valpuri Tauriainen

TULI YLLÄTTÄVÄN HIENOJA!

– Visuaaliset taidepajat Vanajan vankilan perhetapaamisissa

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Kulttuuriala, Taiteen uudet kontekstit

2020 | 50 sivua, 4 liitesivua

Valpuri Tauriainen

TULI YLLÄTTÄVÄN HIENOJA!

– Visuaaliset taidepajat Vanajan vankilan perhetapaamisissa

Opinnäytetyö on taidekasvatuksellinen, vankilan perhetyöhön soveltuva toimintamalli. Vankilan perhetyön tehtävänä on tukea vankien perhesuhteita. Opinnäytetyön tavoitteena on tutkia taiteen mahdollisuuksia perhetyössä kulttuurihyvinvoinnin ja taiteen saavutettavuuden näkökulmista. Vankeus on kriisi tuomitulle ja tuomitun läheisille. Perheen yhteinen taidepajatyöskentely voi auttaa osallistujia näkemään itsensä muun kuin ”vankina olemisen” tai ”vangin läheisenä olemisen” kautta. Taide antaa toisia olemisen mahdollisuuksia.

Toimintamalli kehitettiin yhteistyössä Vanajan vankilan kanssa. Malliin sisältyi taidepajojen lisäksi julkinen näyttelytoiminta. Taidepajat toteutettiin vankilan perhetapaamisissa alkukesästä 2019. Näyttelyt järjestettiin kesällä ja syksyllä 2019. Yhteistyökumppaneina olivat Rikosseuraamuslaitos, Kanta-Hämeen perhetyö ry, Suomen kansallismuseo, Hämeen Setlementti ry ja Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymä.

Opinnäytetyön tutkimusaineistona ovat taidepajaan osallistuneiden perheiden, työntekijöiden ja opiskelijan haastattelut. Taidepajat koettiin mielekkäinä. Työskentely yhdessä perheen kanssa lisäsi hyvinvoinnin kokemusta. Kulttuuritoiminnan organisointi Vanajan vankilan kanssa sujui hyvin. Taiteesta on mahdollista tehdä saavutettavaa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

Seuraavana tavoitteena on laajentaa toimintamalli valtakunnalliseksi.

ASIASANAT:

Visuaaliset taiteet, yhteisötaide, vankila, perhetyö, kulttuurihyvinvointi

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Master of Culture and Arts, Contemporary Contexts of Arts

2020 | 50 pages, 4 in appendices

Valpuri Tauriainen

THESE CAME OUT SURPRISINGLY GOOD!

– Visual art workshops at Vanaja prison during family visitations

This thesis is an art education model which is suitable for family work in prison. The purpose of family work is to support relationships between prisoners and their families. The aim of the thesis is to study the possibilities of art in family work from the perspectives of health, well-being and accessibility to the arts. Imprisonment is a crisis for the convicted person and their family. Art workshops can help participants see themselves differently than “being a prisoner” or “being a prisoner’s relative”. Art provides other possibilities for being.

The model was developed in co-operation with Vanaja prison. The model included art workshops and art exhibitions. The art workshops with families were held in summer 2019. The art exhibitions were organized in the summer and autumn of 2019. The work was conducted in partnership with Rikosseuraamuslaitos (Criminal Sanctions Agency), Kanta-Hämeen perhetyö ry (Kanta-Häme Family Work), Suomen kansallismuseo (The National Museum of Finland), Hämeen setlementti (Häme Settlement) and Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymä (Federation of Tampere ev.luth. Parishes).

The research material of the thesis consists of interviews of families, family workers and a student who participated in the art workshop. The art workshops were experienced as meaningful. Working with family increased the experience of well-being. Organizing cultural activities with Vanaja prison worked well. It is possible to make art accessible in collaboration with different actors.

The aim is to expand the operating model nationwide.

KEYWORDS:

Visual arts, Community Art, Prison, Family work, Arts, health and well-being

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
1.1 Kulttuurihyvinvointi, yhteisötaide ja olemassaolon filosofia	7
2 YHTEISTYÖKUMPPANINA RIKOSSEURAAMUSLAITOS	10
2.1 Esityövaiheen taidepajat Vilppulan, Vanajan ja Kylmäkosken vankiloissa	10
2.2 Rikosseuraamuslaitos	12
2.3 Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyö taideyhdistysten kanssa	13
2.4 Kulttuuri- ja taidetoiminta vankiloiden perhetyössä	14
3 VANKILA, VANGIT JA PERHESUHTEET	16
3.1 Vallan ja kontrollin kokemuksesta tilassa	16
3.2 Erityisen tuen tarve	16
3.3 Perhetyö vankilassa	17
3.4 Vankiperhe vai lapsiperhe erityisessä ympäristössä?	18
4 VISUAALISET TAIDEPAJAT VANAJAN VANKILAN PERHETAPAAMISISSA	19
4.1 Vanajan vankila, perhetapaamiset	19
4.2 Kolme taidepajaa Vanajassa	19
4.3 Taidepajojen valokuvaus	27
5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA MENETELMÄT	30
5.1 Turvallisuusselvitys, tutkimuslupa, kuvauslupa	30
5.2 Sensitiivisyys ja eettisyys	30
5.3 Haastattelujen toteutus vankilassa	33
6 TULOKSET	35
6.1 Osallistujien tyytyväisyys taidepajaan	35
6.2 Taidesuhde ja hyvinvointi	36
6.3 Työntekijöiden arvio taidepajoista	37
6.4 Vankilassa ja vankilan tuolla puolen	38
7 TULI YLLÄTTÄVÄN HIENOJA -NÄYTTELY	40
7.1 Suomen kansallismuseon Vankila	41
7.2 Näyttelyt ja kehittämistyön esittelyt Hämeenlinnassa ja Tampereella	44

8 LOPUKSI 46

LÄHTEET 48

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupapäätös Rise.

Liite 2. Tutkimuslupapäätös Kanta-Hämeen perhetyö.

Liite 3. Suostumuslomake.

Liite 4. Taidepajamainos.

KUVAT

Valokuvat: Valpuri Tauriainen

Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet. (Rikosseuraamuslaitos 2020a)	12
Kuva 2. "Punainen paja" eli vankilan ompelimo.	20
Kuva 3. Taidemateriaalien noutopöytä.	21
Kuva 4. Askartelumassan muotoilua ja valmis teos.	22
Kuva 5. Taikataikinän ja kivitavarasaven työstämistä.	23
Kuva 6. Työskenteleviä käsiä ja uusia aloituksia.....	23
Kuva 7. Vauvojen värikylpy on moniaistinen kokemus.....	24
Kuva 8. Kankaanpainantaa ja akryylimaalausta.....	24
Kuva 9. Matonkudemeduusat valmistuvat.....	25
Kuva 10. Matonkudemeduusat tanssivat Vanajaveden rannalla.....	26
Kuva 11. Vankilaympäristö näyttelytilana ja leikin paikkana.....	26
Kuva 12. Hämähäkinverkko, mysteeriaitus vai jättimäinen unisieppari?	27
Kuva 13. Sisarusten kohtaaminen maalauksen äärellä.....	28
Kuva 14. Osa <i>Lempivärit</i> -korttisarjasta.....	32
Kuva 15. Mieleen jääneitä teoksia.....	35
Kuva 16. <i>Tuli yllättävän hienoja</i> -näyttelyn pressikuva.....	40
Kuva 17. Näyttelyvitriinit Kansallismuseon Vankilan galleriatilassa.	42
Kuva 18. Kansallismuseon Vankila, Hämeenlinna.	42
Kuva 19. Näyttelyn vieraskirja.	43
Kuva 20. Vankilan <i>Matonkudemeduusa</i> -paja Hämeenlinnan Taiteiden yössä.....	44
Kuva 21. <i>Tuli yllättävän hienoja</i> -valokuvanäyttely Tampereella.	45

1 JOHDANTO

Ensimmäinen kokemukseni vankilataiteesta syntyi kymmenen vuotta sitten. Kävin katsomassa Hannele Martikaisen ohjaaman *Punahilkka ja susien maailma* -näytelmän Helsingissä *Sovella taidetta* -messuilla vuonna 2010. Näyttämöllä esiintyivät Vanajan vankilan naiset. Kokemus jäi vahvasti mieleen. Kiinnostukseni taiteen soveltavaan käyttöön vankilakontekstissa heräsi tuolloin. Vei aikansa, ennen kuin löysin siihen oman lähestymistapani: visuaaliset taiteet ja perheet. Kiinnostus aiheeseen syntyi halusta laajentaa omaa ammatillista osaamista. Työskentelen graafikkona ja kuvataiteen tuntiopettajana. Lisäksi olen *Vauvojen värikylpy* -ohjaaja.

Kiinnostus taidelähtöisiin menetelmiin ja taidemuotojen soveltamiseen vankilatyössä on lisääntynyt Suomessa 2010-luvulla. (Halonen 2019; Menard 2018; Kanninen 2013). Turun vankilassa on ollut musiikinohjaaja virka vuodesta 2007 lähtien. (Kanninen 2013). Taidelähtöisiä menetelmiä on käytetty lastensuojelussa, koulukodeissa (Känkänen 2013). Tätä tutkimusta tehdessäni visuaalisten taiteiden soveltamista suomalaisten vankiloiden perhetyössä on tietoa saatavilla niukasti.

Tavoitteena on kehittää vankiloiden perhetyön tueksi toimintamuoto, joka pohjautuu visuaalisten taiteiden mahdollisuuksiin. Taidepajamalli huomioi taiteen merkityksen identiteetin rakentamisessa ja vuorovaikutuksen tilana. Työssäni pohdin kulttuurihyvinvointia, taiteen saavutettavuutta ja yhteisötaidetta vankilaympäristössä. Malli rakentuu moniammatilliselle yhteistyölle ja työparityöskentelylle. Työparinani oli pitkään kriminaalityötä tehnyt erityisdiakonian viranhaltijan Mari Paija.

Kehitin toimintamallia onnistuneesti Vanajan vankilan ja perheosaston kanssa. Yhteistyökumppaneina olivat Rikosseuraamuslaitos, Kanta-Hämeen perhetyö ry, Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymä, Suomen kansallismuseo ja Hämeen Settlementti ry. Kehittämistyö sisälsi kolme taidepajaa ja neljä taidenäyttelyä. *Tuli yllättävän hienoja* -näyttely oli esillä Hämeenlinnassa Kansallismuseon Vankilassa ja Hämeen Settlementin Kumpunuustaloilla sekä Tampereella Seurakuntien talolla.

Tutkimusmenetelmänä olivat taidepajaan osallistuneiden perheiden, ohjaajien ja opiskelijan haastattelut. Pajoihin osallistuneet kokivat toiminnan sisällöt ja materiaalit pääosin mielekkäinä. Perheen yhteisen taidetoiminnan koettiin lisäävän hyvinvointia. Seuraava

tavoitteeni on tehdä mallista valtakunnallinen. Se vaatii verkostoitumista muun muassa vankiloiden perhetyötä tekevien järjestöjen ja yhdistysten kanssa.

Haluan kiittää Mari Paijaa, Mia-Riikka Tyniä, Jaana Wigreniä, Irmeli Malka-Kannistoa ja Leena Hiltusta. Heidän kanssaan käymistäni keskusteluista muodostui tärkeä osa oppimisprosessiani. Oli avartavaa huomata, kuinka suurella sydämellä vankilatyötä tehdään. Taidepajoihin osallistuneet perheet ja työntekijät tekivät taidepajamallin konkreettiseksi. Näyttelyjärjestelyn yhteistyökumppanit ja yleisö olivat tärkeässä roolissa. Ajatusten jakaminen näyttelyn äärellä tarjosi ainutlaatuisia kohtaamisen hetkiä.

1.1 Kulttuurihyvinvointi, yhteisötaide ja olemassaolon filosofia

Kulttuurihyvinvointi

Rakensin taidepajakokonaisuutta kulttuurihyvinvoinnin ja taiteen saavutettavuuden näkökulmasta. Kulttuurihyvinvointi (Taikusydän 2019) on kokemusta siitä, että kulttuuri ja taide lisäävät hyvinvointia. Se on arjen mielekkyyttä, kohtaamista, nähdyksi ja kuulluksi tulemistä, yhteyden rakentumista, vahvuuksiensa löytämistä ja oppimista. Vaikutukset ovat elämänkaaren mittaiset. Se ilmenee omassa taidesuhteessa. Ihmisellä on kulttuurisia tarpeita ja oikeuksia, joiden toteutuminen on kulttuurihyvinvointia.

Taiteen ja kulttuurin saavutettavuus (Taikusydän 2019) tarkoittaa sitä, että jokaisella ihmisellä on oikeus taide- ja kulttuuripalveluihin. Ihmisellä on oikeus kehittää itseään ja osallistua taide- ja kulttuurielämään tekijänä ja ammattilaisena. Saavutettavuutta parannetaan osallistumisen esteitä poistamalla. Esteet voivat liittyä fyysisiin, sosiaalisiin tai taloudellisiin tekijöihin, ymmärtämisen vaikeuteen tai asenteisiin.

Taiteella ja taiteellisella toiminnalla on havaittu olevan positiivisia vaikutuksia sosiaalisten taitojen ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen. Esimerkiksi mielenterveysongelmista ja oppimisvaikeuksista kärsiville nuorille suunnatut visuaaliset taidepajat ovat vaikuttaneet positiivisesti. Lyhytaikainenkin työskentely on lisännyt nuorten yhteenkuuluvuuden tunteita ja antanut taitoja tunteiden käsittelyyn. (Macpherson, Hart & Heaver 2016.)

Yhteisötaide

Mietin pitkään, voinko käyttää työskentelytavastani ilmaisua yhteisötaide. Ovatko vangit tai vankien läheiset halukkaita identifioitumaan vankiyhteisöön, marginaaliryhmään yhteiskunnan ulkopuolella? Lea Kantosen (2010) mukaan yhteisötaiteen määrittelyminen

on haastavaa. Aina ei ole selvää mitä yhteisöllä tarkoitetaan tai millaista yhteisöllisyyttä taide edistää. Kantosen väljää määritelmää mukaellen toimintamallini voi asemoida yhteisötaiteen kenttään. Yhteisötaide on taidetta, "jonka materiaalina, välineenä tai toimintakenttänä ovat ihmisten väliset suhteet". (Kantonen 2010, 75.) Kehittämistyöni materiaalina ovat vankien perhesuhteet. Tavoitteenani on tehdä näkyväksi vanhemmuutta ja eri rooleja. Toiminta ei ollut terapialähtöistä, mutta yhdessä tekeminen ja samassa tilassa toimiminen tarjosi mahdollisuuden vertaistukeen.

Kantonen esittelee taidehistorioitsija Miwon Kwonin näkemyksiä. Kwon määrittelee yhteisötaiteen paikkasidonnaisen taiteen jatkeeksi. Paikka nähdään muuntuvana ja liikkuvana. Projekti voi toteutua konkreettisesti paikassa ja ryhmässä tai yhtä lailla virtuaalisena ja keskusteluna. Kwon uskoo, että tilapäiset yhteisöt antavat tilaa taiteen vaihtelevuudelle. (Kantonen 2010, Kwon 2002) Kehittämistyöhöni osallistunut ryhmä ja paikka olivat monella tavalla tilapäisiä. Osallistujia yhdisti perheenjäsenen vankeusrangaistus. Ryhmän kohtaaminen vankilassa oli ainutkertaista. Käsityöverstas muuttui luovaksi tilaksi taidepajan ajaksi. Ryhmien jäsenet kohtasivat toisensa muussa kuin vangin roolissa.

Kwon kyseenalaistaa sellaiset yhteisötaiteen muodot, joissa taitelijan yhteistyökumppanina on valmis yhteisö tai ryhmä. Tuolloin on vaara, että yhteisö hahmotetaan tietynlaisen identiteetin ja olemuksen omaavana. Yhteisö nähdään pysyvänä "paikkana". (Kantonen, Kwon 2002) Kwonin kritiikki osuu siihen tapaan, jolla kehittämistyöni osallistujat haettiin. Vankilayhteistyössä muut vaihtoehdot eivät kuitenkaan olleet mahdollisia. Kehittämistyö toteutettiin vankilan ehdoilla vankien vaihtuvuus huomioiden. Kwonin kritiikki nostaa esiin vankeihin liittyvät käsitykset ja yleistyksset. Tilastojen ja vankeihin kohdistuvien ennakkoluulojen valossa ryhmän olemus näyttäytyy tietynlaisena, kenties pelottavana. Lukuihin ja pelkoihin perustuva lähestymistapa on kapea. Numeroiden takana on yhtä monta yksilöä, mahdollisuutta ja tarinaa.

Olemassaolon filosofia

Takkal, Horrox & Rubio-Garrido (2018) käsittelevät vankilan taideterapiaryhmän tilallista problematiikkaa Martin Heideggerin teoreettisesta viitekehyksestä käsin. Kirjoittajajien mukaan Heideggerin eksistenssifilosofia tarjoaa uusia näkökulmia ihmisten kohtaamiseen ja ihmisten kanssa työskentelyyn. Olemassaolon käsite voi toimia taideterapiaryhmän työkaluna. Heideggerin filosofia on olemassaolon filosofiaa. Olemisemme on suh-

teessa tilaan kehollisesti – kehon olleessa pysähtyneenä tai liikkeessä. Vaikka keho rajautuu ihoon, olemisemme on sitä enemmän. Tila ei ole sellaista, joka kohtaa ihmisen. Se ei ole myöskään ulkoinen objekti tai sisäinen kokemus vaan enemmän: *"It is indeed the very possibility of existence"*. Ryhmän suhde tilaan tulee nähdä aktiivisen dialektisena. Olemassaolon luonne on yksityinen ja toisaalta inhimillinen olemismahdollisuus, *da-sein*. *Da-sein* on omaa tarkoitustaan kysyvä kokonaisuus ja itsessään olemisen mahdollisuus. Paikka, kokemusten säilö, koskettaa toisia: vankitovereita, henkilökunnan jäseniä ja taideterapeutteja. Kaikki osallistuvat toistensa olemassaoloon. (Takkal, Horrox & Rubio-Garrido 2018, 136–142.)

Olemassaolo itsessään tekee tila-paikan (*space-place*). Fenomenologisesta näkökulmasta vankila kääntää suhteen päinvastaiseksi. Tilasta tulee paikka, joka määrää ennalta asumisen ja vaikuttaa *da-seiniin*. Olemassaolon rajoittaminen, *vankina oleminen* köyhdyttää olemassaoloa ja vaikuttaa itsetuntoon. Vankila paikkana näkyi kirjoittajien mukaan siinä, että terapiaryhmän osallistujia pidettiin epäluotettavina. Heitä epäiltiin koontumisen aikana varkaudesta, jota ei kuitenkaan tapahtunut. Vankeus vaikuttaa ihmisen käsitykseen myös itsestä. Vääristynyt identiteetti näkyi terapiaryhmän alkuaikojen taideteoksissa. Takkal, Horrox & Rubio-Garrido (2018) pitävät tärkeänä, että vankien olemismahdollisuus säilyisi. Vankila ei edusta ryhmien jäsenten olemassaoloa. Se, että on vangittu, ei vähennä olemassaoloa. (Takkal, Horrox & Rubio-Garrido 2018, 136–142)

Heideggerin perusväittäjä on, että *"ihmisen täälläoleminen on aina situationaalista, tietyssä ajassa ja paikassa olemista"*. (Jalava 2000.) Vankila omine rajoituksineen tulee osaksi taidepajaa ja ryhmädynamiikkaa. Vankila on säilö, jossa hallitsee tunne tarkkailuksi tulemisesta ja kielloista.

Taideterapeuttiset näkemykset antavat tukea omalle taidepajamallilleni. Perhesuhteita taiteen avulla tukemalla vahvistetaan identiteettiä, jota vankila ohentaa. Taiteen kautta voi rakentaa toisenlaista yhteyttä itsen, läheisiin ja yhteiskuntaan.

2 YHTEISTYÖKUMPPANINA RIKOSSEURAAMUSLAITOS

Tämä luku käsittelee yhteistyön rakentamista Rikosseuraamuslaitoksen kanssa. Opin- näytetyötä edelsi tärkeä esityövaihe. Noin vuoden ajan rakensin luottamusta yhteistyö- kumppaneihin ja etsin muotoa taidepajojen toteutukseen.

2.1 Esityövaiheen taidepajat Vilppulan, Vanajan ja Kylmäkosken vankiloissa

”Vankilaan ei niin vaan mennä ja ruveta touhuamaan.” – Erikoiskirjastovirkailija Irmeli Malka-Kannisto

Turun kaupungin erikoiskirjastovirkailija Irmeli Malka-Kannisto on kehittänyt vankilakir- jastojen toimintaa pitkäjänteisesti. Hän työskentelee Länsi-Suomen rikosseuraamusalu- eeseen kuuluvissa Huittisten, Käyrän, Köyliön ja Turun vankiloissa. Malka-Kannisto oli yksi paneelikeskustelijoista *Vankiloiden kirjasto- ja taidepäivillä* Turussa 5. syyskuuta 2019. Hän muistutti, että sujuvaan yhteistyöhön ei ole oikotietä. Koska vankilayhteis- työssä kohtaavat eri toimintakulttuurit, tärkeimpiä työkaluja ovat luottamus ja vuosien työ.

Oma kehittämistyöni ja yhteistyöverkostojen rakentaminen käynnistyi sattumalta talvella 2018. Olin työtoverini Paijan kanssa mukana Länsi-Suomen rikosseuraamuslaitoksen koordinoimassa hankkeessa. Paija kertoi tehneensä yhteisömuusikon opinnäytetyön yh- teistyössä vankilan kanssa. Aloin pohtia, miten voisin tarjota taidekasvatusosaamistani suljetussa laitoksessa.

Keskustelin Paijan kanssa ja ideat etenivät käytäntöön. Vankila oli minulle sekä työym- päristönä että yhteistyökumppanina uusi. Alalla pitkään työskennelleen kriminaaliryöstön asiantuntijan saaminen työpariksi osoittautui tärkeäksi linkiksi vankilayhteistyössä. Pyrin pitämään asenteeni mahdollisimman avoimena ja neutraalina. Paijan käytännönläheisen opastuksen myötä ymmärrykseni vankilainstituutiosta, sen työntekijöistä ja tuomiota suo- rittavista henkilöistä avartui. Yhteistyö Paijan kanssa oli sujuvaa. Toteutimme ensimmäi- sen taidepajan vankilassa keväällä 2018. Aloitin opinnot Turun Taideakatemiassa sa- man vuoden syksyllä.

Suunnittelimme Paijan kanssa kolme kuvataidepajaa perhetapaamisten yhteyteen. Ne toteutettiin Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloissa Vilppulassa, Vanajassa ja

Kylmäkoskella. Palaverit yhteistyökumppaneiden kanssa pidettiin vankilassa. Vankilavierailujen ilmoittautumisrutiini tuli tutuksi jokaisen saapumisen ja lähtemisen yhteydessä. Vankilassa työskentelyä ja luotettavuuteni osoittamista varten minusta tehtiin lain määräämä turvallisuus selvitys.

Vastuu jaettiin yhteistyökumppaneiden kanssa seuraavasti: vankila tarjosi tilan, resursoi työntekijät ja tiedotti pajasta vangeille. Me tuotimme päivään taidelähtöisen sisällön. Paketti sisälsi ohjauksen ja materiaalit. Koko perheen kuvataidepajoissa oli tarjolla rakentelua, muotoilua, sapluuna-askartelua ja maalausta. Tavoitteena oli tarjota perhetapaamiseen osallistuville vangeille ja heidän läheisilleen kivaa, yhteistä tekemistä.

Pilottipajat onnistuivat kokonaisuudessaan hyvin. Niiden kesto vaihteli 2–4 tuntiin. Pajoihin osallistui yhteensä 18 aikuista ja 17 lasta. Lasten ikä vaihteli 3 kuukauden 13 ikävuoden välillä. Vilppulan avovankilan erityisohjaaja Raili Nieminen ja toukokuuseen perhepäivän osallistujat antoivat kiitettävää palautetta. Vanajan avovankilan perheosastolla vierailimme *Vauvojen päivänä* syyskuussa. Perheosaston ohjaaja Jaana Wigren totesi, että päivä onnistui odotuksia paremmin. Työpaja Kylmäkosken suljetussa vankilassa oli *Isä-lapsi-tapaamisen* sisältönä marraskuussa. Kylmäkosken vankilan apulaisjohtaja Tapio Vanha-Jaakkola oli tyytyväinen työskentelyyymme. Koin, että olin saavuttanut luottamuksen yhteistyökumppaneiden kanssa.

Kokemuksista rohkaistuneena esitin Vanajan vankilalle toiveen, että saisin toteuttaa opintoihin sisältyvän kehittämistyön heidän kanssaan. Vanajan vankilan johtaja Kaisa Tammi-Moilanen on tehnyt urauurtavaa työtä rikosseuraamusalan kehittämisessä ja naisvankien kuntoutuksessa. Vanajan naisten osastolla on toteutettu muun muassa vankilateatteria, draamatyöpajoja ja tanssiprojekteja. Paikan ilmapiiri on kulttuurimyönteinen. Erityisohjaaja Mia-Riikka Tyni ja perheosaston ohjaaja Wigren olivat kiinnostuneita ideoistani, joten yhteistyö Vanajan kanssa saattoi alkaa.

Joulukuussa 2018 pääsin tutustumaan sekä Vanajan naisten osastoon että kriminaali- ja vankilatyön toimijoihin. Osallistuin *Voimapäivään*, jossa olivat mukana ViaDia, Kris, *Naiset näkyväksi* -hanke Kriminaalihuollon tukisäätiöstä, *Vahvasti tukien* -yhteisökuntoutus sekä Naisten linja. Ohjasin tapahtumassa kädentaitopajaa, johon osallistui 30 naista. Työskentelyn lomassa kerroin kehittämistyöstäni. Työpajan osallistujien suullinen palaute oli arvokasta.

Olen pystynyt hyödyntämään pilottivaiheen kokeiluja ja kokemuksia kehittämistyön suunnittelussa. Niiden kautta pääsin tutustumaan vankiloiden työntekijöihin, arkeen ja

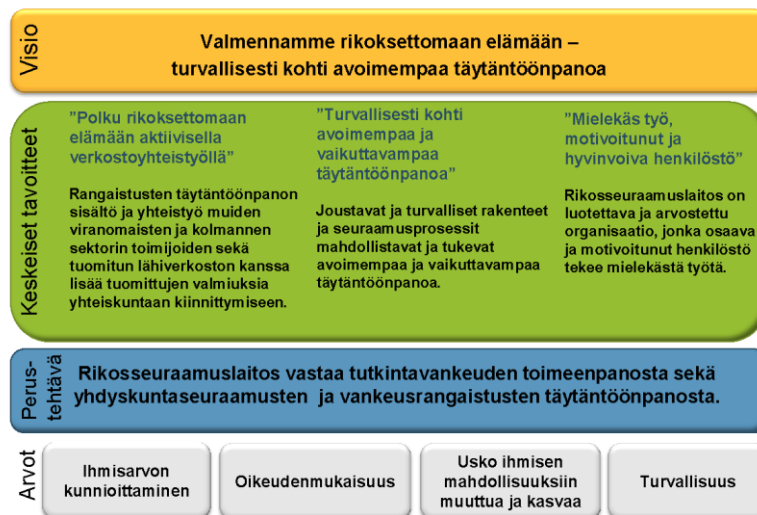
vierailuihin liittyviin käytänteisiin. Keskustelut ohjaajien ja työntekijöiden kanssa avarsivat kokonaiskuvaa vankilatyöstä Suomessa.

2.2 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitoksen perustehtävänä on tutkintavankeuden toimeenpano ja yhdyskuntaseuraamusten ja vankeusrangaistusten täytäntöönpano. Visiona on valmentaa rikoksettomaan elämään. Työtä ohjaa ihmisarvon kunnioittaminen, oikeudenmukaisuus, usko mahdollisuuksiin muuttua ja turvallisuus. Yksi Rikosseuraamuslaitoksen strategian tavoitteista on verkostoyhteistyö. Elämä ilman rikoksia rakennetaan yhteistyössä viranomaisten, kolmannen sektorin toimijoiden ja lähiverkoston kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2020a) Rangaistusajan suunnitelmaan sisältyvien toimintojen tavoitteena on edistää yhteiskuntaan sijoittumista. Vanki on velvollinen osallistumaan toimintoihin. Niitä ovat työ, opiskelu, kuntouttava toiminta tai muu sosiaalinen kuntoutus. Toiminnot tukevat päihitteettömän ja rikoksettoman elämän omaksumista. (Rikosseuraamuslaitos 2019a)

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet

Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet. (Rikosseuraamuslaitos 2020a)

Satakunnan vankilan ja Porin yhdyskuntaseuraamustoimiston johtajan Riitta Karin mukaan vankiloiden taide- ja kulttuuritoiminta on monipuolistumassa. Vankilakirjastojen lisäksi mainittiin kuvataide- ja kirjoituspiirit, kädentaitopajat, musiikkiryhmät sekä teatteri- ja sirkustyöpajat. Kari esitteli eri taidetoimintoja *Vankiloiden kirjasto- ja taidepäivillä* 5. syyskuuta 2019. Tynin (2019) mukaan rikosseuraamusala on muuttunut 25 vuoden aikana. Hän on työskennellyt Vanajan vankilassa vuodesta 1994. Taidetoiminta on lisääntynyt merkittävästi viimeisen 10 vuoden aikana. Tyni suhtautuu taide- ja kulttuuritoimintaan myönteisesti. Vanajassa kokeillaan ennakkoluulottomasti erilaisia toimintoja. Suhtautuminen on ollut positiivista ja toiminta otettu hyvin vastaan. Tyni kokee, että moni vanki on hyötynyt taiteen tekemisestä.

Vankilateatterin vaikutuksia ja vaikuttavuutta tutkineen Laura Menardin (2018, 18–19) mukaan taidepainotteinen kuntoutus on ollut kirjavaa. Taiteen mahdollisuuksia ei ole välttämättä nähty menetelmänä vaan tapana kuluttaa aikaa. Asenne on ehkä vähitellen muuttumassa, kun aiheesta tehdään lisää tutkimuksia.

2.3 Rikosseuraamuslaitoksen yhteistyö taideyhdistysten kanssa

Rikosseuraamuslaitos suhtautuu myönteisesti taiteeseen ja kulttuuriin. Se teki vuonna 2017 sopimuksen vankiloiden taidetoiminnan järjestämisestä Taittuu ry:n ja Nurjapuoli ry:n kanssa. (Rikosseuraamuslaitos 2017). Taittuu ry vastaa teatteritoiminnasta vuoden 2021 loppuun. Nurjapuoli ry organisoii kuvataidetoimintaa 2017–2020.

Suomalainen vankilateatteri on vakiinnuttanut paikkansa. Ohjaaja Martikainen ja Taittuu ry on toteuttanut parisenkymmentä vankilateatteriprojektia vuodesta 2008 lähtien. Menard määrittelee Taittuu ry:n metodologian esteettis-eettiseksi työtavaksi. Työn motiivina on taiteellinen vaikuttavuus ja esteettinen kokonaisvaltainen teatterielämys. Osallistujien kuntouttaminen ja uusintarikollisuuden vähentäminen kuuluvat Rikosseuraamuslaitoksen tehtäviin. Taide voi kehittää osallistujiansa etiikkaa, empaattista ja moraalista ulottuvuutta. Eettinen ulottuvuus toteutuu sillä, että osallistujia kunnioitetaan täysivaltaisina kanssaihmisinä. Vangit ottavat vastuun esityksen valmistamisen kaikista vaiheista: käsikirjoituksesta, harjoittelusta ja esityksestä. Aiempaa kokemusta ei tarvita, sillä teatterin ammattilaiset toimivat tukena. Jotta osallistujat tekisivät parhaansa, näytelmä esitetään yleisölle ammattiteatterissa. Esityksen teksti muokataan tunnetun tekstin pohjalta, jolloin siitä syntyy tekijöidensä näköinen. (Menard 2018, 40–42)

Kuvataidetoimintaa on organisoitu viime vuosina valtakunnallisesti. Nurjapuoli ry:n vastaava ohjaaja Karoliina Huuskonen kuvaili toiminnan periaatteita sähköpostiviestissään 2. joulukuuta 2019. Taidetoiminta oli erillistä, vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvaa. Toiminnan sisältö muotoiltiin osallistujien lähtökohdista käsin. Sopimuskaudella toteutui yli 20 kuvataideprojektia. Ohjaajina olivat taidealan ammattilaiset. Osallistujilta ei vaadittu taide- tai kulttuurialan tuntemusta. Työskentely oli ryhmämuotoista, mutta osallistujien tavoitteet henkilökohtaisia. Toiminta tarjosi mahdollisuuden itsensä haastamiseen, luovaan työskentelyyn ja sitoutumiseen. Parhaimmillaan toiminta vahvisti ryhmähenkeä.

Kuvataidetoiminta tähtäsi näyttelyyn. Teoksia oli esillä vankiloissa, kirjastoissa, kauppa-keskuksissa ja huoltoasemilla. Toiminta tarjosi osallistujille kokemuksen taiteellisen prosessin kaikista vaiheista: suunnittelu, toteutus, näyttelyn ripustus ja avajaiset. Näyttelytoiminnan rooli vankilan sisällä ja ulkona oli erilainen. Vankilassa järjestetyn näyttelyn kautta taidetyöskentelyyn osallistuneet näkivät itsensä ja tulivat nähdyksi eri valossa. Ulkopuolisten kanssa järjestetyssä näyttelyssä korostui vuorovaikutuksellisuus. Näyttely oli kanava vankilan ja siviilin välillä.

Suunnittelemani taidepajamallissa on yhtymäkohtia Nurjapuoli ry:n taidetoimintaan. Olin ideoinut sen jo ennen kuin tutustuin Nurjapuoli ry:een. Ehkä juuri tällainen päällekkäisyys on alalle ominaista. Siinä mielessä verkostoitumistilaisuudet ovat tärkeitä. Kohderyhmäni on Nurjapuoli ry:n toimintaa laajempi, sillä toimintaan osallistuva myös läheiset ja lapset.

2.4 Kulttuuri- ja taidetoiminta vankiloiden perhetyössä

Taidetoiminta vankiloissa on kansainvälisesti vakiintuneempaa. (Miner-Romanoff 2016; Daykin; de Viggiani; Moriarty & Pilkinton 2017.). Kulttuuri- ja taidetoiminnan tarjoamat mahdollisuudet suomalaisessa vankilatyössä ovat herättäneet kiinnostusta erityisesti sosiaalialalla. Etelä- ja Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella sijaitsevilla vankiloissa toteutettiin *Kirjastosta juuret elämään* -hanke vuosina 2012–2017. Hankkeeseen sisältyi myös vanhemmuuden ja perhesuhteiden tukemista. (Taikusydän 2017; Niittumäki 2019) Perhetyön ja isä-lapsi-toiminnan kehittämistä taidelähtöisillä ja toiminnallisilla menetelmillä on tehty sosiaalialan AMK-opinnäytetöitä. (Hyvönen & Lappalainen 2015; Hanhioja & Nietula 2016; Hyvärinen & Alikirri 2019)

Vankilan työntekijät ja yhteistyökumppanit kertoivat yksittäisistä taideprojekteista. Perhetyötä, lastenkulttuuria ja kirjastotoimintaa on yhdistelty vankiloissa luovasti 2010-luvulla. Keskustelin aiheesta Turun kaupungin lastenkulttuurin suunnittelijan Leena Hiltunen kanssa 3. kesäkuuta 2019 ja Malka-Kanniston kanssa 12. kesäkuuta 2019. Malka-Kannisto kertoi, että *Kirjastosta juuret elämään* -hankkeessa toteutettiin yhteisiä satutuokioita vankilassa olevan vanhemman ja siviilissä olevan lapsen välillä. Vangin sadunlukuhetki kuvattiin videolle ja tallenne satukirjoineen toimitettiin lapselle.

Hiltunen ja Malka-Kannisto ovat toteuttaneet taidepajoja vankilan ja eri alojen taiteilijoiden kanssa. Esimerkiksi Käyrän vankilaan on tehty satumetsä-seinämaalaukset, Huittisten ja Köyliön vankiloiden perhetapaamisissa on pidetty sirkustyöpaja. Hiltunen uskoo, että perheitä lähentää yhteinen tekeminen ja fyysinen läheisyys. Ympäristö unohtuu, kun keskittyy sirkukseen tai maalaamiseen. Perheiden kulttuuriharrastusta on tuettu siviilissä tarjoamalla lippuja lastenkonserttien ja tiedottamalla lapsiperheiden tapahtumista. Hiltunen uskoo, että vankilan perhetyötä tukeva lastenkulttuuritoiminta on yhteiskunnallisesti merkittävää. Se tarjoaa osallistujilleen kokemuksen täysivaltaisena yhteiskunnan jäsenenä olemisesta.

Tyni (2019) kertoi, että Vanajassa on toteutettu toiminnallisia perhepäiviä ennenkin. Yhteistyökumppaneina ovat olleet kaupunki ja seurakunnat. Perhepäivissä on ollut sirkusta, teatteria ja musiikkia. Kuvataiteen soveltaminen perhepäivien sisällöiksi ja näyttelytoiminnan järjestäminen oli Vanajassa uutta. Ohjaamani taidepajat poikkesivat edellisistä myös siinä, että perheet osallistuivat niihin samanaikaisesti.

3 VANKILA, VANGIT JA PERHESUHTEET

3.1 Vallan ja kontrollin kokemuksesta tilassa

Lain rikkomista seuraa vankeusrangaistus. Vankila ja vangit on suljettu yhteiskunnan ulkopuolelle sosiaalisesti ja tilallisesti. Vierailin neljässä eri vankilassa viitisentoista kertaa reilun vuoden aikana. Havaitsin miten voimakkaasti vankilaympäristöt vaikuttavat olemisen tapaan.

Vilppulan ja Vanajan avovankilat maaseutumaisemassa tuntuivat arkisilta, jopa ”normaaleilta” ympäristöiltä. Molemmat vankilat ovat entisiä koulukoteja. Avovankiloiden rajat ovat symboliset, alueella ei ole aitoja. Ulkopuolelta tulevalle ympäristö näyttäytyi kylmäisenä. Jossain erottuu maalattuja tolppia. Niiden ohittamiseen vanki tarvitsee luvan. Vaikka tilan tarkoitus ei näkynyt arkkitehtuurissa, paikka oli silti vankila.

Kylmäkosken ja Turun suljetut vankilat olivat ahdistavia ympäristöjä. Korkeat muurit, valvontakamerat ja vartijoiden kopit peililaseineen muistuttivat, että olen siirtynyt äärimmäisen kontrollin ja kaikkialla läsnä olevan valvonnan tilaan. Jokin rikollinen, vaarallinen ja paha on eristetty yhteiskunnan ulkopuolelle. Suljettu vankila herätti pelkoa ja tunsin epävarmuutta. Alueelle siirryessäni asetin itseni alttiiksi läpituokevalle valvonnalle. Se ei tehnyt eroa ihmisten välillä. Minua kontrolloitiin turvallisuuden nimissä. Suljetusta vankilasta tuli kieltämättä mieleen kurinpitovallan huipentuma, Benthamin *Panopticon*. Valta on näkyvää, mutta samalla sellaista, ettei sitä havaitse. Tieto näkyvillä olosta ja tarkkailluksi tulemisesta vaikuttavat käytökseeni. Yritin katsoa itseäni ulkopuolelta ja käyttäytyä niin, etten herättäisi epäilyksiä. Pidätin jopa hengitystäni. Vaikka tila oli epämukava ja luotaantyöntävä, olin siellä vain vierilemassa. Ystävällisen henkilökunnan ja työparini ansiosta pystyin hieman rentoutumaan. Kun oma kehoni reagoi lyhyessä ajassa vahvasti, en voinut olla ajattelematta, mitä pitkä vankeusrangaistus tekee ihmiselle.

3.2 Erityisen tuen tarve

Rikosseuraamuslaitoksen (2019 c) tilastojen mukaan vuoden 2018 päivittäinen vankeusvankimäärä Suomessa oli 2910. Vangeista naisia oli 7,5 prosenttia. Naisvankien tuomiot liittyvät väkivaltarikoksiin useammin kuin miehillä. *Rikosseuraamusasiakkaiden terveys*,

työkyky ja hoidontarve -tutkimuksen (Joukamaa ym. 2010, 29) mukaan vankien koulutustaso ja työhistoria on jäänyt alhaiseksi. Vangeilla on lukemisen ja kirjoittamisen ongelmia sekä vaikeuksia matematiikassa muuta väestöä enemmän (Tuominen 2018, Jeskanen 2014). Romano Missio ry:n hallinnoima *Naisten vuoro* -hanke kartoitti vankilassa olevien romaninaisten kokemuksia ja avuntarvetta. Selvityksessä ilmeni, että peruskoulu oli jäänyt kesken 61 %:lla tutkimukseen osallistuneista naisista. (Jeskanen 2014, 37). Oppimisen haasteet tulivat esille ohjaamassani kädentaitopajassa Vanajan naisten osastolla. Eräs osallistujista pyysi apua joulutervehdyksen kirjoittamiseen. Pyyntö hämmänsi, sillä aikuisten luku- ja kirjoitustaidottomuus oli minulle vieras ilmiö. Oli hyvä, että asia tuli käytännössä ilmi. Siten ymmärsin ottaa oppimisen haasteet kehittämistyössäni huomioon. Koska kirjalliset mainokset tai kyselylomakkeet eivät olisi tavoittaneet kaikkia, viestintä oli myös suullista.

Suomalaisia miesvankeja tutkineen Tiina Tuomisen (V, 2018) mukaan vangeilla on lukemisen, kirjoittamisen ja matemaattisten ongelmien lisäksi myös neurokognitiivisia ja psykiatrisia häiriöitä sekä päihderiippuvuutta. Tuomisen tutkimustulokset oli hyvä tiedostaa. Se ei kuitenkaan vaikuttanut tapaani kohdata ihmisiä. Tyylini oli samanlainen kuin minkä tahansa kertaluonteisesti kokoontuvan harrasteryhmän kohdalla. Pyrin aitoon läsnäoloon. Tavoitteeni oli viestiä sensitiivisesti ja arvostavasti asettumatta kenenkään ylä- tai alapuolelle. Osallistujien käytös ei vaikuttanut missään vaiheessa uhkaavalta. Vaikka tunsin uusien ihmisten kanssa toimiessani epävarmuutta, pyrin toimimaan teeskentelemättömästi. Roolin vetämisestä olisi ollut haittaa. Marginaaliryhmiä haastatelleen Riitta Granfeltin (2017, 392) mukaan vankilassa on tutkijan ja tutkittavan kohtaamisessa läsnä ”valta, eriarvoisuus ja toiseus”. Tämä konkretisoitui siinä, että olin vankilassa vierailijana. Sain poistua vapaasti, kun taidepaja oli ohi. Vangit palasivat selleihinsä.

3.3 Perhetyö vankilassa

Vankeusrangaistus vaikuttaa myös tuomitun läheisiin. Perhesuhteita säädellään institution toimesta. *Rikosseuraamusasiakkaiden terveys, työkyky ja hoidontarve* -tutkimuksessa (Joukamaa ym. 2010) kartoitettiin vankien sosiaalista taustaa ja alle 18-vuotiaiden lasten määrää. Tutkimuksen mukaan vankilassa olevista naisista kaksi kolmasosaa on äitejä. Vankilassa olevista miehistä noin puolet on isiä. Joka neljännellä naisella oli kolme lasta tai enemmän. (Joukamaa ym. 2010, 25) Joidenkin arvioiden mukaan Suomessa on 8 000–10 000 alle 18-vuotiasta lasta, joiden vanhempi on vankilassa (Ensi- ja turvakotien

liitto 2019). Vanhemman poissaolo voi näkyä lapsessa kriisireaktiona. Lapsi voi tuntea surua, ikävää ja häpeää. Vanhemman vankeudesta saatetaan kiusata lasta. (THL 2019).

Lapsi- ja perhetyön linjauksissa (2019) todetaan, että tuomitun perhetilanne ei välttämättä välity väestötietojärjestelmistä. Perhesuhteet voivat perustua muuhun kuin biologisiin suhteisiin. Perheeseen voi kuulua puolison lapset. Tilanne tarkentuu vasta haastattelun yhteydessä. Vankeuden aiheuttama ero on koetus lapsi–vanhempi-suhteelle. Suhdetta tulee tukea lapsen etu huomioiden. Perhetyö rikosseuraamusalalla tapahtuu kolmella tasolla: yhteydenpitoa vangin ja perheen välillä, perhesuhteiden hoitona ja kuntoutuksena sekä vaikuttamistyönä. Yhteydenpitoa ovat muun muassa puhelut, valvotut ja valvomattomat tapaamiset, vanhempi–lapsi-tapaamiset sekä perheleirit. Perhesuhteiden hoitoa ja vaikuttamista ovat parisuhteen ja vanhemmuuden taitojen vahvistaminen ja lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen. (Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2019, 17–29)

Rosi Enroosin (2015) mukaan vankilaympäristössä perhesuhteiden ylläpitämisen tarkoituksellisuutta tulee arvioida monesta näkökulmasta. Työntekijät arvioivat, onko perheen asema vangille aito ja vankia tukeva vai välineellinen ja uhkaa aiheuttava. Rikos on voinut kohdistua perheenjäsenelle tai perheenjäsen on avustanut rikoksessa. Perheenjäsenten välillä voi esiintyä väkivaltaa tai lasten laiminlyöntiä. (Enroos 2015, 96). Perhe-elämään vankilaympäristössä liittyy erilaisia vaaroja ja uhkia, ei pelkästään hoivaa ja huolenpitoa. (Enroos 2015, 100)

3.4 Vankiperhe vai lapsiperhe erityisessä ympäristössä?

Rikosseuraamus- ja kriminaalityön materiaaleihin tutustuessani kohtasin käsitteen ”vankiperhe”. Mielestäni sen käyttö ei ole ongelmattonta. Ymmärrän sen syntyneen hallinnollisista tarpeista. Vankiperhe-määrittelyllä kohdennetaan tietyt toimenpiteet tietylle ryhmälle. Määritelmä on kuitenkin arveluttava, koska yhteiskunnassa vankeihin leimataan voimakas stigma. Sosiaalinen stigma aiheuttaa karttamista ja vaikeuttaa yhteiskunnassa toimimista. Vankeihin liitetään ennako-oletuksia ja pelkoja. Entisillä vangeilla voi olla vaikeuksia saada työtä tai asuntoa. On vaarana, että vankiperhe-määritteen kautta kaikki sen jäsenet leimautuvat. Tässä opinnäytetyössä puhun lapsiperheistä erityisessä ympäristössä, vankilassa. Lapsiperhe on perhe, jossa on alle 18-vuotiaita lapsia. Lyhyemmin ilmaistuna puhun vain perheistä ilman muita määritteitä.

4 VISUAALISET TAIDEPAJAT VANAJAN VANKILAN PERHETAPAAMISISSA

4.1 Vanajan vankila, perhetapaamiset

Vanajan avovankila Hämeenlinnassa sijaitsee Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella. Se muodostuu Vanajan ja Ojoisten osastoista. Vanajan osasto on tarkoitettu naisvangeille ja Ojoisten osasto miesvangeille. Vanajan osastolla on 10-paikkainen perheosasto. Se perustettiin lastensuojelulain muutoksen myötä vuonna 2010. Vankipaikkoja naisten osastolla on 60 ja miesten osastolla 50. Keskivankiluku oli 114 vuonna 2018. Vanajan vankilassa on noin 35 työntekijää. (Rikosseuraamuslaitos 2020b.) Perheosasto on Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alainen lastensuojeluyksikkö. Perheosaston paikkoja on Vanajan lisäksi Hämeenlinnan vankilassa. Perheosastolle voidaan sijoittaa alle 2-vuotias lapsi vankeusrangaistustaan suorittavan vanhempansa kanssa. Sijoitusta voidaan jatkaa, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. (THL 2020.)

Perhetyöntekijän kautta anottava perhetapaaminen on pituudeltaan 2–5 vuorokautta. Se on yleensä viikonloppuisin. Vanajan osastolla on erillinen perhetalo. Tapaamista ohjaavat vankilan säännöt. Tapaamisiin ei tuoda päihteitä, kiellettyjä aineita eikä käyttäydytä epäasiallisesti. (Rikosseuraamuslaitos 2018.)

Tyni (2019) pitää tärkeänä, että perhesuhteiden säilymistä tuetaan tuomion aikana. Jokaiselle vangille räätälöidään sopivin perhetapaamisen muoto. Perheiden tilanteet ovat moninaisia ja erityispiirteet huomioidaan. Niitä voivat olla esimerkiksi liikuntarajoitteisuus tai lastensuojelun asettamat reunaehdot. Tapaaminen voidaan järjestää lapsen kotipaikkakunnalle. Vanajan perhetapaamisissa tärkeintä on yhdessäolo. Perhetalosta löytyy leluja ja vinkkikansio, johon on koottu leikkejä ja pelejä. Aika voi käydä pitkäksi, jos on tottunut viettämään aikaa pelikonsolin tai älypuhelimien äärellä. (Tyni 2019.)

4.2 Kolme taidepajaa Vanajassa

Taidepajat järjestettiin vankilan perhetapaamisten aikana touko–kesäkuussa 2019. Ne toteutettiin kolmena lauantaina 11. toukokuuta, 25. toukokuuta ja 15. kesäkuuta kello 10.30–14.00. Työskentely jakautui aamu- ja iltapäiväosioon. Puolen päivän aikaan oli

noin puolen tunnin lounastauko. Työskentelypaikkana oli vankilan ompelimo eli ”punainen paja”. Kesäkuun taidepaja järjestettiin osittain laavurannalla. Pajoissa vieraili yhteensä 12 eri lapsiperhettä. Osallistujia oli 36, joista 19 oli aikuista ja 17 lasta. Lapset olivat iältään kolmen kuukauden ja 17-ikävuoden väliltä. Pajoissa oli mukana Tyni ja kaksi työntekijää perheosastolta. Kahdessa ensimmäisessä pajassa oli myös sosiaalialan opiskelija.

Kuva 2. "Punainen paja" eli vankilan ompelimo.

Vankila varasi tilat, henkilökunnan ja informoi tapahtumasta päivystystä. Vankila otti vastaan osallistujien ilmoittautumiset. Vastuullani oli pajojen sisältö ja ohjaus. Siihen sain apua työpariltani. Toimme vankilaan etukäteen valmistamani taidepajapaketin. Materiaalitarjonnan tuli soveltua kaikenikäisille osallistujille. Koska vauvat ja taaperot tutustuvat maailmaan suun kautta, materiaalien turvallisuuteen kiinnitettiin erityistä huomiota. Pie-nille tarkoitetut taidemateriaalit valmistin elintarvikkeista itse.

Osallistujamäärä selvisi pari päivää ennen työpajaa. Osallistujista ei annettu muuta ennakkotietoa kuin ilmoittautuneiden lasten ikä. Lopullinen osallistujamäärä varmistui työpajan käynnistyessä. Tutkimus- ja kuvausluvut kerättiin osallistujilta jokaisen työpajakerran aluksi. Kertasin työskentelyn aluksi mistä opinnäytetyössäni on kyse. Muistutin, että tutkimukseen ja haastatteluun osallistuminen oli vapaaehtoista.

Ompelimossa oli sali, taukotila ja erillinen työskentelytila. Järjestelimme tilan työparini kanssa mahdollisimman lapsiystävälliseksi ja taidepajan tarpeisiin sopivaksi. Materiaa-

leja oli tarjolla yhteisessä ”noutopöydässä”. Perheet työskentelivät pöytäryhmittäin. Pöydät ja tuolit olivat hieman eri korkuisia. Kalustetarjontaa täydennettiin tuomalla perheosastolta syöttötuoleja. Työskentelyn päätyttyä siivosimme tilat itse.

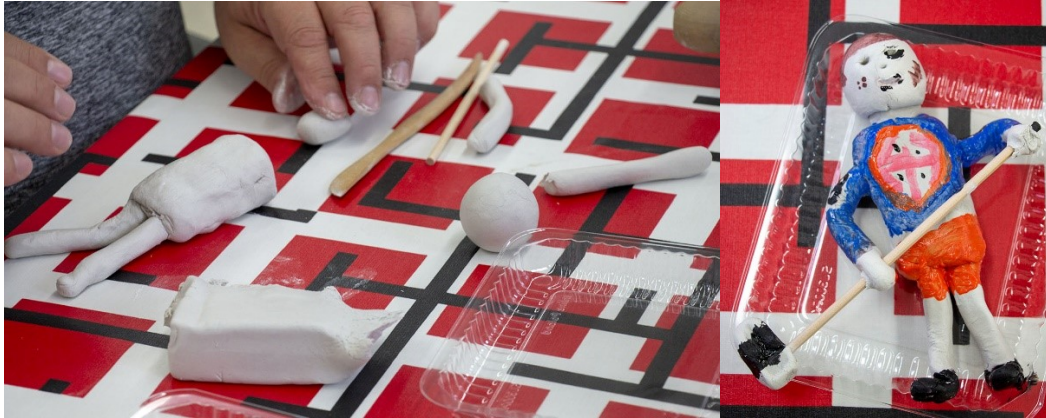
Kuva 3. Taidemateriaalien noutopöytä.

Tavoitteena oli luoda taidepajaan turvallinen ja salliva ilmapiiri. Pidin tärkeänä kokemuksellisuutta ja erilaisiin taidemateriaaleihin tutustumista. Osallistuminen ei vaatinut ennakko-osaamista. Vaikka kehittämishankkeeseen sisältyi julkinen näyttely, en halunnut sen määrittelevän työskentelyä. Tarkoituksena ei ollut sisällön tuottaminen näyttelyyn vaan perheiden kohtaaminen taiteen äärellä. Kaikenlaiset visuaaliset jäljet olivat kiinnostavia ja arvokkaita. Tekijät saivat itse päättää, jättävätkö teoksensa näyttelyyn.

Muotoilupaja

Muotoilupaja järjestettiin 11. toukokuuta 2019. Siihen osallistui seitsemän perhettä. Aikuisia oli 11 ja lapsia 12. Materiaaleina olivat kivitavarasavi ja askartelumassa. Pienimmille osallistujille oli valikoima eri värisiä, elintarvikkeista valmistettuja taikataikinamassoja.

Aamupäivällä osallistujat muotoilivat teoksia askartelumassasta. Sen sai maalata ja koristella halutessaan. Massan nopea kuivuminen tuotti hieman ongelmia, mutta samalla se toi syvyyttä ilmaisuun ja tulkintaan.

Kuva 4. Askartelumassan muotoilua ja valmis teos.

Työskentelyn jälkeen siirryttiin laavulle Vanajaveden rantaan. Laavulla sai viettää aikaa läheisten kanssa ja nauttia eväitä.

Iltapäivän materiaalina oli kivitavarasavi. Aiheen löytäminen vaikutti olevan monelle haastavaa. Ehdotin, että savesta voisi muotoilla eläinhahmoja ja muutama lintu syntyikin. Yksi osallistujista halusi valmistaa käyttöesineen, joten opastin makkaratekniikan tekemisessä. Työpajan jälkeen hän totesi, että *”Lähdin tekemään kukkamaljakkoa ja siitä tulikin tuhkakuppi.”* Kommentti kiteytti erinomaisella tavalla taiteellisen työskentelyn idean. Koska aihe oli vapaa, tekijöiden oli mahdollista tutkia ja työstää materiaalia sen ehdoilla. Kivitavarasavesta valmistuneet teokset vein poltettavaksi ja lasitettavaksi keramiikkauuniin eri paikkakunnalle.

Taiteellinen työskentely auttaa sietämään epävarmuutta eikä heti tarvitse tietää, mitä teoksesta tulee. Jos huomaa, että alkuperäinen idea ei toimi, siitä voi luopua ja lähteä tekemään uutta. Välillä rohkaisin aloittamaan teoksen tekemisen ihan alusta, jos se oli työstetty liian ohueksi. Teos ei olisi pysynyt ehjänä keramiikkauunin kuumuudessa. Saven muovattavuus tarjosi tekijöilleen uusia alkuja ja uusia mahdollisuuksia.

Kuva 5. Taikataikinan ja kivitavarasaven työstämistä.

Kuva 6. Työskenteleviä käsiä ja uusia aloituksia.

Väripaja

Väripaja järjestettiin 25. toukokuuta 2019. Siihen osallistui viisi perhettä. Aikuisia oli kahdeksan ja lapsia oli kahdeksan. Mukana oli kolme edelliseen pajaan osallistunutta perhettä. Työskentelyä jouduttiin kulttuurisyyistä eriyttämään, sillä pajaan osallistui romani-perheitä. Uudelleenjärjestely onnistui nopeasti ammattitaitoisten työntekijöiden toimesta. Ompelimossa oli erillinen tila yhdelle perheelle.

Väriyöpaja aloitettiin askartelutehtävällä. Pöydillä oli väripaperineliöitä, liimapuikkoja sekä valkoisia ja mustia kartonkeja. Valikoimissa oli pää- ja välivärit sekä skaala murrettuja värejä. Osallistujat saivat yhdessä perheen kanssa koota vapaamuotoisen, aamun tunnelmia kuvaavan kollaasin. Teokset kiinnitettiin päivän ajaksi seinälle.

Seuraavaksi tutustuttiin kuvataidelähtöiseen *Vauvojen värikylpy* -menetelmään. Sovelsin sitä osallistujat ja tila huomioiden. Kylvyn ideana oli värileikki ja moniaistisuus. Työskentelimme pöytien äärellä. Maalaus pohjina oli steiner-papereita ja valkoista taidehuopaa. Olin valistanut perunajauhopohjaiset maalit aamulla kotikeittiössäni. Väreinä olivat keltainen (mango-sahrami), punainen (punajuurimehu, jäiset puolukat) violetti (puna-kaali) ja sininen (mustikkarouhe). Tehosteväriä oli sininen elintarvikeväri ja ruokasooda.

Vaikka käytössä oli siveltimiä, kannustin maalaamaan ”kymmenellä tuntevalla siveltimellä” eli paljailla käsillä. Monet suojasivat kätensä kertakäyttöhanskoilla. Pienimmät heittäytyivät työskentelyyn antaumuksella. Aikuisetkin osallistuivat, vaikka vaikutti siltä, että se ei ollut niin mielekästä. Joitakin vanhempia harmitti, että lasten vaatteet likaantuivat. Lasten suojaessuille olisi ollut tarvetta. Kertakäyttöessuja askarreltiin jättesäkeistä.

Kuva 7. Vauvojen värikylpy on moniaistinen kokemus.

Koska satoi, lounastauko vietettiin sisätiloissa. Muutama lapsista turhautui ja se ilmeni levottomuutena. Perheillä oli mahdollisuus tutustua valokuviin, joita olin ottanut muotoilupajassa.

Kuva 8. Kankaanpainantaa ja akryylimaalausta.

Iltapäivällä tehtiin akryylimaalauksia ja kankaanpainantaa. Maalausten aihe oli vapaa. Kankaanpainantaa jatkettiin samalle sydänkankaalle, jota Vanajan naiset tekivät puoli vuotta aiemmin. Yksi lapsi halusi painaa tähden. Perhe totesi, että sellaista sapluunaa ei ole. Vinkkasin, että ehkäpä isä tai äiti voi sellaisen piirtää. Niinpä sydämien joukossa tuikkii yksi tähti. Se muistuttaa, että taiteessa ja luovassa työskentelyssä on lupa rikkoa kaava ja tehdä eri tavalla.

Rakentelupaja

Rakentelupaja järjestettiin 15. kesäkuuta 2019. Siihen osallistui neljä perhettä, joista yksi oli ollut mukana kahdella ensimmäiselläkin kerralla. Yksi perhe kutsuttiin mukaan vankilan portilta. Pajassa oli seitsemän aikuista ja kuusi lasta. Perheet valmistivat matonkudemeduusat kierrätysmateriaaleista. Materiaaleina olivat hulavanteet, värikkäät matonkuteet ja muovipussit. Olin valmistanut etukäteen mallin, joka roikkui esillä. Ohjeistukseen sisältyi pientä ympäristökasvatusta.

Koska tehtävä oli helppo, työskentely sujui nopeasti. Lapset valitsivat meduusaan värejä ja aikuiset auttoivat kiinnittämisessä. Perheen yhteisteoksen valmistaminen sujui rauhallisesti ja omassa tahdissa. Matonkudepallot taipuivat rauhalliseen leikkiin. Parivuotiaan sylissä matonkude muuttui halinalleksi ja lattialla jalkapalloksi. Koko perhe ihaili lapsen taitoa potkia palloa.

Kuva 9. Matonkudemeduusat valmistuvat.

Meduusat houkuttelivat lapsia piiloleikkiin. Lonkeroita halaillessaan yksi lapsista kysyi ”Milloin on seuraava työpaja?”. Kysymys hämmensi. Kerroin, että emme tule enää Vanajaan. Kannustin, että lapsi voi jatkaa taiteen tekemistä perheensä kanssa.

Kuva 10. Matonkudemeduusat tanssivat Vanajaveden rannalla.

Vankilaympäristöä käytettiin myös näyttelytilana. Meduusat ripustettiin iltopäivällä esille laavurantaan.

Kuva 11. Vankilaympäristö näyttelytilana ja leikin paikkana.

Lounastauolla paistettiin makkaraa ja vaahtokarkkeja. Vaahtokarkit olivat lapsille mieleenpainuva hetki. Iltopäivällä rakennettiin tilainstallaatioita. Tiipii-majojen ja suuren hämähäkinverkon rakentelumateriaaleina olivat puiset harjanvarret, muoviputket, matonkuteet, hallaharso sekä metsästä löytyneet puukepit. Majan rakentelu oli innostavaa. Majan sisälle pystyi menemään piiloon. Hämähäkinverkkoa varten varasin punaista maton-

kudetta, sillä halusin leikitellä vastaväreillä. Punainen verkko jäi vihreälle nurmikolle pajan jälkeen. Myöhemmin kuulin, että teos sai työntekijöiltä uusia tukintoja. Se nähtiin mysteeriaitauksena ja jättimäisenä unisiepparina.

Rakentelupajaan osallistuneille annettiin pieni kiitoslahja: saippuakuplia ja rantapallo. Ulkona työskentely oli mukavaa vaihtelua. Meduusoista ja teltoista tuli lapsille niin tärkeitä, että he halusivat ne mukaansa. Viimeinen kerta oli työpajojen huipentuma ja juhla. Taideokset muodostivat elämyksellisen ja yhteisöllisen tilakokemuksen. Siinä osallistujat pääsivät ottamaan vankilatilaa konkreettisesti haltuun taiteen keinoin. Osallistujat pääsivät näkemään omat ja toisten teokset. Perheen kanssa yhdessä valmistettu työ oli esillä toisten joukossa. Ympäristöön ripustettu teos näyttytyy tekijöilleen erilaisena kuin työpöydän äärellä tarkasteltuna.

Kuva 12. Hämähäkinverkko, mysteeriaitus vai jättimäinen unisieppari?

4.3 Taidepajojen valokuvaus

Sain vankilalta luvan valokuvata perheiden työskentelyä. Kuvauslupa Rikosseuraamuslaitokselta ja pajaan osallistuneilta kattoi opinnäytetyön ja siihen liittyvät näyttelyt. Tämä sulki pois esimerkiksi kuvien jakamisen sosiaalisessa mediassa. Koska kuvattavien henkilöllisyys ei saanut tulla julki, aiheenani oli työskentelevät kädet. Se, mitä työskentelyn aikana syntyi, oli osa perheiden sisäistä vuorovaikutusprosessia. Koska pöydän äärelle saapuneet perheenjäsenet saattoivat asua eri paikoissa, kohtaamisen hetki oli erityinen. Hiljaisuus aikuisen ja lapsen välillä saattoi kestää, jos edellisestä tapaamisesta oli aikaa.

Vaikka tilanteessa ei sanallisesti keskusteltu, kohtaaminen rakentui tunnustellen, yhteisen tekemisen äärellä.

Kuva 13. Sisarusten kohtaaminen maalauksen äärellä.

Kun työskentely vaikutti sujuvan, kiersin perheiden parissa kameran kanssa. Valokuvaaminen tuntui aluksi vaivaannuttavalta. Pyrin lähestymään kuvattavia hienovaraisesti ja juttelin perheen kanssa ennen kuvaamista. Jos tilanne ei tuntunut sopivalta, en ottanut kameraa esille. Varmistin vielä, että kuvaaminen sopii. Jos joku siinä hetkessä kielsi kuvaamisen, noudatin toivomusta. Kukaan ei sanonut ääneen, että kuvaus olisi häirinnyt.

Varsinkin rakentelupaja tarjosi dokumentoinnin näkökulmasta upeita kuvauksellisia hetkiä. Jossain vaiheessa annoin kameran levätä. Yhden perheen vanhempi ja lapsi työskentelivät puhumattomina. En keskeyttänyt tilannetta, vaan odottelin hiljaa. Kun myöhemmin kiertelin salissa, sama lapsi taputti käsivarttani ja pyysi neuvoa. Tuli tunne, että luottamus saavutettiin hetkessä, jossa sanoja ei vaihdettu. Se hetki jäin kameran ulottumattomiin.

Osallistujat saivat tutustua muotoilu- ja väripajassa ottamiini valokuviin. Työskentelykuvista välittyivät kuvaustyylini ja pajojen sisällöt. Opiskelija totesi, että kuvat kertoivat taidepajasta eri tavalla kuin miten hän itse oli sen kokenut. Kuva-aiheiden tiukka rajaus korosti intensiivistä tunnelmaa. Viimeisellä kerralla ompelimossa odotti yllätys. Seinään

väritulosteiden päälle oli ruuvattu hyllykkö. Muotoilupajan kuvat olivat jumissa niiden takana. Kuvat saatiin toki irrotettua, ja pieni jäynä huvitti. Väripajan kuvat kiinnitettiin eri seinälle.

5 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA MENETELMÄT

5.1 Turvallisuusselvitys, tutkimuslupa, kuvauslupa

Kehittämistyötäni viitoitti tutkimuseettisten ohjeiden lisäksi lupaprosessi viranomaisten kanssa. Luotettavuuteni varmistettiin turvallisuusselvityksen avulla. Kehittämistyöhön tarvitsin sekä tutkimus- että valokuvausluvut. Tutkimuslupaa anoin sekä Rikosseuraamuslaitokselta että Kanta-Hämeen perhetyöstä. Luvan saamiseksi toimitin molemmille tahoille vapaamuotoisen hakemuksen, tutkimussuunnitelman ja ohjaajani puoltolausunnon. Sain myönteiset vastaukset tammikuussa 2019. (Liite 1, Liite 2) Koska kehittämistyöhöni liittyi työskentelyn dokumentointi valokuvaamalla, tarvitsin vielä kuvausluvan Vanajan vankilan johtajalta. Vankilan kuvauslupa kerättiin osallistujilta kirjallisena taidepajojen alussa.

5.2 Sensitiivisyys ja eettisyys

Vankeus on kriisi niin tuomitulle kuin hänen läheisilleenkin. Anna-Liisa Aho ja Eija Paavilainen (2017) muistuttavat kriisitilanteeseen liittyvän tutkimusaiheen sensitiivisestä luonteesta. Aho ja Paavilainen (2017, 336–337) korostavat, että tutkimus ei saa rasittaa haavoittuvassa tilanteessa olevia. Lähestyin tutkimaani ryhmää hienovaraisesti yksityisyyttä kunnioittaen. Rajasin tutkimukseni vain taidepajoihin ja kokemuksiin niistä. Arvelin, että helppojen kysymysten avulla saa varmimmin vastauksia. Tähän kehittämistyöhön eivät kuuluneet osallistujien henkilökohtaiset asiat tai rikoshistoria. Jälkeenpäin ajateltuna haastattelu oli ehkä turhankin varovainen. Esimerkiksi ennako-oletukseni siitä, että nämä perheet eivät harrasta taidetta tai kulttuuripalveluita, jäi ilman näyttöä. Työskentelyn lomassa osallistujat itse kertoivat, että taiteen tekeminen oli uutta.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) eettiset periaatteet ohjaavat tutkimustyötä. Jari Luomanen ja Pirjo Nikander (2017) huomauttavat, että haavoittuvia ihmisryhmiä tutkittaessa eettiset ohjeet korostuvat. Haavoittuvia ovat ihmiset, jotka ovat riippuvuussuhteessa, joiden valta-asema on heikko tai oikeusasema on määritelty. Huomiota tulee kiinnittää luottamukseen, vapaaehtoisuuteen ja tutkijan ja tutkittavan väliseen valtaasetelmaan. (Luomanen & Nikander 2017, 288–289.) Kehittämistyön suunnitteluvaiheessa kohderyhmäni marginaalisuus herätti joissakin epäilyjä. Esimerkiksi osallistujien

vapaaehtoisuutta kyseenalaistettiin. Kysymys oli aiheellinen, sillä ryhmässä oli mukana sekä vankeja että alaikäisiä. Kehittämistyössäni vankila otti vastuun taidepajojen osallistujista. Työntekijät valitsivat ne vangit, joille taidepajoja tarjottiin. Heillä oli paras asiantuntemus ja ymmärrys siitä, kenelle taidelähtöinen, ryhmämuotoinen työskentelytapa soveltui.

Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) ohjeen mukaan osallistujien vapaaehtoisuudesta tulee huolehtia tilanteessa, jossa henkilöillä on asiakassuhde tutkivaan organisaatioon tai tutkimusluvan antaa joku toinen. Tutkimuksessa tulee kunnioittaa henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Vain siten on mahdollista saavuttaa henkilöiden luottamus. Tutkimuksen toteutus ei saa aiheuttaa ihmisille riskejä, vahinkoja tai haittoja. Tutkittavalla on oikeus osallistua tutkimukseen, mutta suostumus tulee olla vapaaehtoisesti annettu. Henkilöllä on oikeus kieltäytyä tutkimuksesta. Tutkittavalle ei saa jäädä tunnetta, että kieltäytymisestä on negatiivisia seuraamuksia. Osallistumissuostumus tulee olla dokumentoitu. Tutkittavalla on oikeus keskeyttää osallistumisensa tai peruuttaa suostumuksensa kesken tutkimuksen. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, 7–9.)

Sirkka Hirsjärvi, Pirkko Remes ja Paula Sajavaara (2015) muistuttavat, että osallistujalla tulee olla riittävä perehtyneisyys asiaan ennen suostumuksen antamista. Tutkimushenkilön tulee saada tietää mitä tutkimuksessa tapahtuu ja ymmärtää se. Suostumus sisältää oletuksen, että osallistuja on riittävän vanha tekemään arvioinnin. Tämä ehto rajaa lapset tutkimuksen ulkopuolelle. (Hirsjärvi ym. 2015, 25.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2019) ohjeen mukaan tieto lapselle annetaan tavalla, jonka hän kykenee ymmärtämään. 15-vuotias voi antaa suostumuksensa tutkimukseen osallistumisestaan itse. Vaikka alle 15-vuotiaan osallistumisesta päättää huoltaja, suostumuksen antaa alaikäinen. Tutkijan tulee noudattaa vapaaehtoisuuden periaatetta ja alaikäisen itsemääräämisoikeutta. (TENK 2019, 10.)

Toin vangeille kohdentamissani kirjallisissa ja suullisissa ennakkotiedoissa esille, että osallistuminen on vapaaehtoista. Tutkimuksesta oli lupa kieltäytyä ja sen sai keskeyttää missä vaiheessa tahansa. Muistutin perheitä osallistumisen vapaaehtoisuudesta uudelleen kunkin taidetapaamisen alussa. Osallistujilta kerättiin kirjalliset suostumuslomakkeet jokaisen pajan aluksi. (Liite 3). Kaikkien osallistujien vapaaehtoisuutta ja itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin. Ensimmäisellä kerralla neljä henkilöä ei halunnut osallistua haastatteluun ja yksi henkilö ei halunnut tulla valokuvatuksi. Kahdella seuraavalla kerralla jokainen osallistuja antoi suostumuksensa.

Tutkittavaa tulee informoida tutkimuksen sisällöstä, toteutuksesta ja henkilötietojen käsittelystä. Informaation tulee olla kirjallisessa muodossa ja kieleltään sellaista, että tutkittava sen ymmärtää. Harkinta-ajan tulee olla riittävä. Osallistujan tulee saada totuudenmukainen tieto tutkimuksen tavoitteista. Myös haitoista ja hyödyistä tulee kertoa. (Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019, 9–10.)

Jotta harkinta-aikaa jäisi riittävästi, lähestyin tutkittavia paria kuukautta ennen taidepajojen alkua. Lähetin maaliskuussa mainoksen Ojoisten ja Vanajan osastojen yhteyshenkilöille. (Liite 4) Se sisälsi yhteystietojeni lisäksi tärkeimmät asiat kehittämistyöni sisällöstä ja toteutuksesta. Kerroin, että henkilötietoja ei kerätä. Aloitin osallistujien motivoinnin jo ennakkoinfoissa. Kerroin, että työpajaan sisältyy lyhyt haastattelu. Tuossa vaiheessa suunnittelin haastattelujen nauhoittamista. Siitä oli maininta mainoksessa. Myöhemmin luovuin suunnitelmasta, sillä nauhoite on suora tunniste. En halunnut materiaaliini sisältävän mitään tunnistetietoja. Jari Eskolan ja Jaana Vastamäen (2015, 28) mukaan tutkimushaastatteluun osallistumisessa motivoi mahdollisuus mielipiteen ja kokemuksen esiintuomiseen. Tyylini oli hieman imarteleva. Toivoin osallistujilta apua tutkimuksen toteuttamiseen. Lupasin, että taidepajoissa syntyneistä teoksista kootaan julkinen näyttely Hämeenlinnaan.

Kuva 14. Osa *Lempivärit*-korttisarjasta.

Jotta tieto kehittämistyöstä tavoittaisi mahdollisimman monet, järjestin infotilaisuudet Ojoisten ja Vanajan osastoilla. Pidin ne huhtikuun lopussa, pari viikkoa ennen ensimmäistä työpajaa. Kanssani oli perhetyöntekijä Tyni. Lisäsin kohtaamisiin pienen yllätyksen. Olin ottanut mukaani vähän taidetarvikkeita. Pyysin vankeja piirtämään tai maalamaan lempiväriillä ”jotain pintaa.” Ennakkoluuloistani poiketen tehtävään suhtauduttiin

positiivisesti. Sain mukaani 13 lempivärikorttia. Ne olivat esillä jokaisessa pajassa. Ensimmäisellä kerralla kaksi osallistujaa huomasi korttinsa. Perheenjäsenet arvuuttelivat, mikä korteista oli oman aikuisen tekemä.

5.3 Haastattelujen toteutus vankilassa

Tiedonkeruumenetelmäni oli paikan, tilanteen ja eri-ikäiset osallistajat huomioiva suppea haastattelu. Osallistujille esitettiin viisi kysymystä: *Vastasiko työpaja odotuksia? Mikä oli hyvää ja innostavaa? Mikä oli hankalaa tai mitä jäit kaipaamaan? Mitä haluat kertoa te-oksestanne? Mitä toiveita perhetyölle tai ohjaajalle?* Kolmen ensimmäisen kysymyksen avulla selvitin osallistujien tyytyväisyyttä taidepajaan ja järjestelyihin. Seuraava kysymys tarjosi mahdollisuuden arvioida omaa ja läheisten työskentelyä sekä valmista teosta. Lopuksi tiedustelin osallistujien tyytyväisyyttä perhetyöhön ja omaan työskentelyyni.

Haastattelu tuntui luontevimmalta tavalta selvittää perheiden ajatuksia ja näkemyksiä yhteisestä kokemuksesta. Menetelmässä ja toteutustavassa oli piirteitä ovensuukyselystä, puolistrukturoidusta teemahaastattelusta ja ryhmähaastattelusta. Haastattelu ei voinut kestää ajallisesti kauan, korkeintaan 10–15 minuuttia. Tunnistetietoja ei liitetty vastauksiin osallistujien yksityisyyden suojaamiseksi. Tutkimusapulaiseni Tyni ja Paija tekivät lähes kaikki haastattelut. Kerran yhtä perhettä haastatteli myös perheosaston työntekijä. Toisella kerralla havaitsin, että yksi aikuisista kirjoitti vastauksensa kysymyslomakkeelle itse. En puuttunut tilanteeseen, joka näytti sujuvalta.

Haastattelu oli muodoltaan puolistrukturoitu teemahaastattelu. Siinä samat kysymykset esitetään haastateltaville samassa järjestyksessä. Haastateltavat vastaavat kysymyksiin omin sanoin. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.) Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Siinä haastatteluun osallistuu monta haastateltavaa samaan aikaan. (Eskola & Suoranta 1998, 95). Haastattelutilanteessa yksi perhe muodosti yhden ryhmän. Ryhmäkoko vaihteli kahdesta viiteen henkilöä. Ryhmän jäsenillä oli mahdollisuus antaa ja saada tukea toisiltaan haastatteluhetkellä. Samalla yhteinen taidepajakokemus tuli sanallistettua ja jaettua perheen kesken. Haastattelija luki kysymykset ääneen ja kirjasi saamansa vastaukset paperille. Vastauksia antoivat niin aikuiset kuin lapset. Tutkimusapulaisena toimineen Paijan havaintojen mukaan vuorovaikutus ja keskustelun määrä perheiden sisällä vaihteli. Oletettavasti perheen sisäinen tilanne vaikutti keskusteluhalukkuuteen. Osa ryhmäläisistä oli mukana kuuntelijan ja tarkkailijan roolissa.

Eskolan & Vastamäen (2015, 30–32) mukaan haastattelupaikan ja -tilanteen tulee olla mahdollisimman rauhallinen ja häiriötön. Koska taidepaja ja haastattelut tehtiin vankilassa, suosituksia oli mahdollista noudattaa vain soveltaen. Kahdella ensimmäisellä kerralla osallistujia haastateltiin pajatilassa eli vankilan ompelimossa ja viimeisellä kerralla ulkona. Erillistä haastattelutilaa ei ollut. Tilanne oli altis häiriöille. Haastattelu ajoittui siirtymävaiheeseen eli työpajan päättymisen ja tilasta poistumisen väliin. Esimerkiksi yhdessä haastattelussa vain toinen aikuisista vastasi, koska toinen keskittyi lasten pukeamiseen ja rauhoitteluun.

Eskolan & Vastamäen (2015) mukaan ympäristön olisi hyvä olla sellainen, että haastateltava tuntee olonsa turvalliseksi. Tilassa olevat välineet ja huonekalut vaikuttavat siihen millainen tilanteesta syntyy. Haastattelijan ja haastateltavan välistä valta-asemaa on mahdollista liudentaa. Tuolit voi esimerkiksi sijoittaa vieretysten eikä vastakkain. (Eskola & Vastamäki 2015, 30–32). Vaikka tila oli useimmille osallistujille outo, haastattelutilanteet olivat havaintojeni mukaan rentoja. Tunnelmaan vaikutti avovankilaympäristö, joka itsessään ei ollut pelottava tai uhkaava. Alueella ei ollut näkyvillä muureja tai kaltereita. Haastattelijat istui perheen kanssa saman pöydän äärellä. Haastattelutilanne oli luonteva ja keskustelunomainen. Kolmannella kerralla haastattelutilanteet olivat vielä vapautuneempia. Ne toteutettiin ulkona seisten tai nurmikolla istuen.

Luotin Tynin ja Paijan ammattitaitoon osallistujien ainutkertaisessa kohtaamisessa. Osallistujien saattoi olla helpompi vastata jollekin toiselle kuin suoraan tutkimuksen tekijälle. Raine Vallin (2015, 89–90) mukaan isolle ryhmälle suunnattu kysely voidaan toteuttaa tutkijan ollessa läsnä tai ilman tutkijaa. Tutkijan läsnäolo tarjoaa mahdollisuuden tarkentavien kysymysten esittämiseen. On toki mahdollista, että haastateltava ei kysy, vaikka hän ei jotain ymmärtäisikään. (Valli 2015, 90.) Olin paikalla haastattelujen ajan, mutta lisäkysymyksiä ei minulle esitetty.

Mietin, vaikuttaisiko Tynin asema vankilan työntekijänä jollain tavalla vastauksiin. Näytti siltä, että vankien, omaisten ja työntekijän suhde oli hyvä. Hierarkkinen asetelma ei tullut näkyviin tilanteissa tai vastauksissa. Kohtaaminen tarjosi vangeille ja omaisille ainutlaatuisen mahdollisuuden antaa välitöntä palautetta henkilökunnalle. Vuorovaikutus haastattelijoiden ja osallistujien välillä oli luontevaa.

6 TULOKSET

Haastatteluvastauksia kertyi perheiltä yhteensä 15 kappaletta. Haastatteluun vastasivat myös viimeisellä kerralla mukana olleet perhetyönohjaajat ja pajoissa kahdella kerralla mukana ollut sosionomi-opiskelija. Käsittelen vastaukset omissa luvuissaan.

Haastattelukysymykset olivat karkeita alaluokkia (Hirsjärvi & Hurme 2014, 149). Yhdistelin kaikkien työpajojen vastaukset niiden alle. Sen jälkeen muotoilin vastauksille alustavat ja lopulliset koodit. Vastauksista koostui kaksi alaluokkaa: osallistujien tyytyväisyys taidepajaan sekä taidesuhde ja hyvinvointi. Vastauksista voidaan tulkita, että osallistujat olivat tyytyväisiä taidepajaan. Ne tukivat positiivisella tavalla perheyhteyden rakentumista, nähdyksi tulemistä ja onnistumisen kokemusta.

6.1 Osallistujien tyytyväisyys taidepajaan

Vastausten mukaan taidepaja oli vastannut odotuksia. Ennakkoinfoa pidettiin vastauksissa riittävänä ja kattavana. Melkein kaikki vastaajat tiesivät mihin olivat osallistumassa. Yksi vastaaja totesi, että taidepaja oli *"kiva yllätys"*. Vastauksista päätellen ennakkomainos ja infotilaisuudet olivat tavoittaneet osallistujat. Sisällöllisesti mainonta oli pitänyt lupauksensa. Kukaan vastaajista ei ollut pettynyt. Taidepajan sisältö oli *"odotukset ylittävää"*.

Kuva 15. Mieleen jääneitä teoksia.

Taidepajat ja niiden sisällöt koettiin pääosin mielekkäinä ja myönteisinä. Mieluista oli se, että *"oli tekemistä eikä istumista."* Ilmapiiri koettiin luovana ja sallivana. *"Sai vain tehdä."*

Ei tarvinnut miettiä tai pelätä arvostelua.” Ohjeistusta ja suunnittelua pidettiin ammattitaitoisena, onnistuneena ja riittävänä. Ohjaustyö koettiin avuliaana. Vastaajat antoivat kiitosta ja kannustusta. *”Jatkakaa samaan malliin. Voisi olla enemmänkin.”* *”Kiitos, kiva, että järjestetään tällaista toimintaa.”*

Melkein kaikki työpajojen materiaalit koettiin positiivisina. Kahdessa väripajan vastauksessa elintarvikkeista valmistetuista maaleista ei pidetty. Ne koettiin sotkevinä. Vastauksissa mainittiin, että vaatteiden putsaminen ja puhtaanapito oli hankalaa. Tyytymättömyydessä näkyy hoitavan aikuisen näkökulma. Yksi vastaaja koki, että kaikki kuvataiteen muodot eivät sopineet aikuiselle: *”Nuoremmalle on nämä suttausleikit ja kangasmaalaus.”* Kahdessa vastauksessa olisi kaivattu apua lasten kanssa työskentelyyn. Haasteelliseksi koettiin vilkkaat lapset ja pienten lasten keskittymisen herpaantuminen.

Vastauksissa tuli esiin myös parannusehdotuksia liittyen perhetalon varustuksiin, vankilan ruokailukäytäntöihin ja tapaamisten pituuteen. Yksi vastaaja koki vankilan tiedottamisen niukkana ja yksipuolisena.

6.2 Taidesuhde ja hyvinvointi

Toinen vastauskokonaisuus käsittelee vastaajien taidesuhdetta ja hyvinvointia. Omaan ja lasten taiteelliseen työskentelyyn oltiin tyytyväisiä. Teoksista tunnistettiin perheen oma persoonallinen kädenjälki, niiden nähtiin kuvastavan omaa perhettä. Valmiit teokset olivat onnistuneempia, mitä vastaajat itse odottivat. Tekijät tunsivat niistä ylpeyttä. *”Tuli yllättävän hienoja!”* *”Taide puhukoon puolestaan”*. Teoksille oli annettu nimiä: *”Punainen”*, *”Levossa – RIP”*, *”Värikäs hevonen”*.

Taide toimi vuorovaikutuksen välineenä työskentelyn aikana. Perheenjäsenet tekivät tulkintoja toistensa teoksista. *”Isän tekemä piirros oli pojan mielestä mikro.”* Yksi teos käsittelee perhesuhteita. *”Taulu kertoo äidistä ja tyttärestä. Tytär teki”*. Kahdessa vastauksessa mainittiin, että taiteellisen työskentelyn aloittaminen tuotti vaikeuksia. Idean löytäminen omaan työhön tuntui hankalalta.

Perheen yhdessäolo ja yhdessä tekeminen tuottivat hyvinvointia. Taidepaja kokosi perheet uuden äärelle. Kahdessa vastauksessa mainittiin, että vastaavaa ei ole ennen tapahtunut. *”Ensimmäistä kertaa tehtiin vaahtokarkkeja nuotiolla.”* *”Kaikille sellainen mitä ei olla yhdessä tehty.”* Vastauksissa tuli ilmi yhteyden rakentuminen perheen kanssa. Omasta lapsesta oli tehty positiivisia havaintoja: *”Lapsi keskittyi.”* *”Poika nautti”* *”Lapsi oli*

hyvä ja kova maalaamaan”. Lapsen tekemiseen suhtuduttiin arvostaen ”Lapsen tekemä on se taideteos. Valitsi värit.”

Taiteellinen työskentely tarjosi kokemuksen nähdä itsensä ja toiset eri tavalla. Taidepajassa tulee nähdä ja kuulla jonkun muun kuin vangin identiteetin kautta. Lahjakkuuttaan ei voi tietää, ennen kuin antaa sille mahdollisuuden. Taidepajoissa syntyi jotain sellaista, mitä etukäteen ei ollut ajatellut. Mieleen jäi erään perheenjäsenen kommentti *”En tiennytkään, että sulla on taiteellisia taipumuksia”*.

Vastauksien perusteella voisi ajatella, että taidepajatyöskentely lisäsi kokemusta hyvinvoinnista. Kokemukset pajasta olivat pääasiallisesti positiivisia. Taidepajassa osallistujat saivat viettää aikaa itselleen tärkeiden läheisten kanssa. Yhteinen tekeminen oli mielekästä, ja vastaavaa toivottiin jatkossakin. Taiteen tekeminen saattoi auttaa löytämään uusia vahvuuksia. Taidepajan toteutuminen vankilassa osoittaa, että yhteistyöllä taide voidaan tehdä saavutettavaksi. Kulttuuritoiminnan organisointi suljettun laitoksen kanssa sujui hyvin. Laitoksen kulttuurimyönteinen asenne poistaa saavutettavuuden esteitä parhaiten.

6.3 Työntekijöiden arvio taidepajoista

Kahdessa työpajassa oli mukana sosionomi-opiskelija, joka vastasi kysymyksiin sähköpostitse. Hän toivoi, että uuden toimintamallin luomisessa kiinnitettäisiin tarkempaa huomiota kahden eri yksikön välisen yhteistyön organisointiin. Työnjako eri yksiköiden välillä tulisi olla tarkempaa ja tasapuolisempaa. Opiskelija koki, että taidepajan tavoitteet ja osallistujien valintakriteerit jäivät epäselviksi. Harmillisesti opiskelija ei ollut päässyt mukaan alkuinfoon, jossa asiat olisivat tulleet esille. Tieto ei tavoittanut häntä.

Opiskelija pohti käytettyjen työtilojen tarkoituksenmukaisuutta. Vankilassa olisi ollut askartelutiloja, jotka olisivat soveltuneet lapsiperheiden työskentelyyn ompelimoa paremmin. Tämä olikin alkuperäinen suunnitelma, mutta paikkaa vaihdettiin yllättäen taidepajojen käynnistyessä. Opiskelija piti taidepajoissa hyvänä materiaalien ja tekniikoiden monipuolisuutta ja eri-ikäisten osallistujien huomioimista. Opiskelija antoi hyvää palautetta ottamistani valokuvista ja niiden ripustamista ompelimon seinälle. Kuvat olisivat voineet olla esillä miestenkin osastolla. Opiskelija palaute taidepajan töistä oli positiivista. *”Olin todella yllätynyt, miten hienoja savitöitä perheiden käsistä syntyi nopealla aikataululla ja ilman mitään johdattelua.”*

Opiskelijan huomiot paransivat prosessia. Hän havaitsi, että suostumus- ja kuvauslomakkeiden täyttö työpajan alussa vei aikaa. Toimintatapaa muutettiin ja lomakkeet kerättiin valvomossa ennen taidepajaa.

Viimeisellä taidepajakerralla haastattelukysymyksiin vastasivat tuolloin mukana olleet perhetyöntekijät. Taidepaja oli odotuksia vastaava. Oli tärkeää, että työntekijät olivat aktiivisia eivätkä vain seuranneet toimintaa sivusta. Perhetyöntekijät heittäytyivät tekemiseen ja nauttivat osallistumisesta. *"Hulluttelu oli hauskaa. Avustin teltan rakentamisessa."*

Työntekijät kiinnittivät positiivista huomiota materiaalivalintoihin ja ideoiden hyödyntämiseen kotiooloissakin. He kokivat hyvänä sen, että kierrätysmateriaalit ovat edullisia ja monikäyttöisiä. *"Helposti näyttävää simppeleillä jutuilla."* Työntekijät pitivät tärkeänä, että taidepaja oli koko perheen juttu. *"Pieninkin on osallistunut"*.

Taiteelliseen työskentelyyn liittyvä kiireettömyys ja pieni aikataulujen venähtäminen koettiin negatiivisena. Siirtymiin toivottiin ripeyttä ja nopeutta. Taidepaja ja lapsitahtinen työskentely haastoivat vankilan minuutintarkasti rytmitetyn arjen. Itse ajattelin, että taiteen kanssa tekee hyvää viipyillä. Ihmettelylle tulee jäädä tilaa.

6.4 Vankilassa ja vankilan tuolla puolen

Taidepaja tarjosi mahdollisuuden liikutella rajoitettuja olemassaolon rajoja. Taidepajoissa aihe oli vapaa. Vangin identiteetti tai lapsen kokemus tilanteesta näkyi joidenkin taideteosten aiheissa. Eräs lapsi maalasi kilpikonnien kasvoille sarjakuvien rosvoille tyyppillisen silmän peittävän liinan. Eräs vangeista muotoili ruusun, jonka kahlitsi ketjulla ja pallolla. Sama herkkyttä kahlitseva teema toistui erään toisen vangin maalauksessa. Ruusua ympäröivät hämähäkin seitit. Pienet esimerkit toivat esiin sen, miten vankila ja tuomio vaikuttavat identiteettiin. Kun olemassaolo rajoitetaan vankina olemiseksi, se heikentää itsetuntoa ja köyhdyttää identiteettiä. Kun perhetyötä laajennetaan taiteen puolelle, se tarjoaa uusia mahdollisuuksia perheiden tukemiseen ja identiteetin vahvistamiseen. Taide tarjoaa erilaisia, yhteiskunnan hyväksymiä olemisen mahdollisuuksia.

Visuaalinen työskentely tukee vuorovaikutussuhdetta. Lapsen taiteellisen työskentelyn seuraaminen voi herättää vanhemman kiinnostuksen herkkyyteen ja havaintojen tekemiseen. Tavoite on, että vanhemman osallistuminen on keskittynyttä ja läsnä olevaa.

Ohjaaja pyrkii tukemaan toiminnallaan niin koko ryhmän kuin perheen sisäistäkin vuorovaikutusta. Olisi hyvä pystyä irrottautumaan taiteeseen liittyvistä ennakkokäsityksistä ja peloista. Teokseen tallentui persoonallinen tapa olla ja kokea käsillä olevaa hetkeä.

7 TULI YLLÄTTÄVÄN HIENOJA -NÄYTTELY

Tässä luvussa kuvailen näyttelyiden rakentumista yhteistyökumppaneiden kanssa. Pohdin pitkään, mikä olisi toimiva tapa tuoda prosessia ja havaintoja julkiseksi. Taidepajassa oli kyse perheiden yksityisistä kohtaamisen hetkestä kuvataiteen äärellä. Tarkoituksena oli ollut arvioida tekijöitä lopputuloksesta käsin, sillä kyseessä ei ollut taideryhmä. Halusin tuoda esille ihmissuhteita, joiden kestävyyttä koetellaan vankeustuomion aikana. Suunnittelin kiertävän näyttelyn, joka koostuu valokuvista ja teoksista.

Kuva 16. *Tuli yllättävän hienoja* -näyttelyn pressikuva.

Näyttelymainosta varten suunnittelin kuvan, jonka avulla yritän visualisoida ajatukseni siitä mistä kehittämistyössä on kyse. Pressikuvassa käytin Vanajassa valmistunutta käsinpainettua sydänkangasta. Sydänkuosi kesätaivaalla tuo mieleeni pyykkipäivän ja tuulella kuivuvat valkoiset lakanat. Kuva on otettu juhannuspäivänä. Avustajani seisoo tölpan päällä laivalaiturilla ja pitää kiinni kankaasta, johon on painettu sydämiä. Päivä on aurinkoinen, mutta hurjan tuulinen. Tuuli tempoilee ja riepottelee kangasta. Avustajani ote pitää. Makaan kameran kanssa maassa. Tavoittelen kankaan rytmiä ja sen takana aukeavaa taivasta. Kuvaan tallentuu keskikesän sininen taivas, kankaasta tiukasti kiinni pitävät kädet ja sydämet. Valkoiset pilvet tummuvat. Näyttää siltä, että kangas on tarttunut johonkin kiinni. Helma syöksyy kuvasta ulos eikä liehu vapaana. Kangas on kiinni molemmista päistä. Toista päätä kannattelevat kädet ja toinen katoaa syvyyksiin. Ainoa, mikä pääsee liikkumaan vapaana tuulella ovat sydämet. Olin itse kuvaan tyytyväinen.

Kehittämistyöni on eräänlainen vuorovaikutussuhteiden välitila. Se on rypäs perhesuhteita vankilainstituution ja siviilissä olevien jäsenten välillä. Taide on kohtaamisten mahdollistaja. Suunnittelemani kuva kumpuaa toiveesta rakentaa yhteyksiä, hatariakin.

Idea sydänten käyttämiseen yhteisteoksessa tuli eräältä vangilta. Hän halusi piirrellä lastensa kanssa sydämiä. Länsimaisessa kulttuurissa sydän on rakkauden symboli. Sen kautta välittyy myös toiveita ja haaveita, mutta yhtäläillä ikävää, suruja ja pettymyksiä. Sydän voi särkyä. Jokaisen painama sydän on jäljittelemätön ja yhdessä ne muodostavat ainutlaatuisen rytmin. Näyttelyn nimi on poiminto yhden vangin kommentista.

Selvitin yhteistyömahdollisuuksia Kansallismuseon, Hämeen Setlementin, Hämeenlinnan kirjaston ja Tampereen ev.lut. seurakuntayhtymän kanssa. Näyttelyt järjestyivät Hämeenlinnaan Kansallismuseon uuteen yksikköön Vankilaan, Hämeen Setlementin Kumppanuustaloille sekä Tampereelle Seurakuntien talolle vuonna 2019.

7.1 Suomen kansallismuseon Vankila

Yhteistyö Kansallismuseon kanssa lähti liikkeelle alkuvuodesta 2019 jolloin Vankilamuseon uudistamisprojekti oli alkamassa. Vankilamuseo on entinen Hämeenlinnan lääninvankila, joka valmistui vuonna 1871. Suomen ensimmäinen sellivankila oli toiminnassa vuoteen 1993 saakka. Hämeenlinnan kaupunki avasi sen yleisölle vuonna 1997 perustamalla siihen Vankilamuseon. Museo siirtyi Kansallismuseolle, joka avasi kohteen toukokuussa 2019. Vankilamuseon nimeksi tuli Vankila.

Tuli yllättävän hienoja -näyttely oli esillä Vankilan galleriatilassa 9.7.–31.8.2019. Näyttely koostui ottamistani valokuvista, osallistujien keramiikka- ja askartelumassateoksista sekä akryylimaalauksista. Teoksia oli esillä kahdessa valaistussa lasivitriinissä. Valokuvat oli tulostettu ja pohjustettu kapalevyille kokoon 15 x 23 cm. Samassa huoneessa oli museon oma pop up -näyttely, sovitettavia vankila-asuja ja tunnetilaseinä, johon yleisö sai jättää terveisensä.

Kuva 17. Näyttelyviitriinit Kansallismuseon Vankilan galleriatilassa.

Ripustaminen sujui hyvin. Saimme Paijan kanssa apua museohenkilökunnalta. Paikalla oli asentaja, sähkömies, vartija ja siivoaja. Museo-oppaat kävivät tutustumassa näyttelyyn ja kiittivät sen järjestämisestä. Vankila oli samaan aikaan avoinna yleisölle. Keskustelut vierailijoiden kanssa tuntuivat merkityksellisiltä. Yksi vierailija ilahtui valmiiden teosten näkemisestä. Hän oli ollut kuljettamassa vankeja Vanajan kuvataidepajoihin. Askartelumassasta valmistettu Tappara-mies sai runsaasti positiivista huomiota.

Kuva 18. Kansallismuseon Vankila, Hämeenlinna.

Olin jättänyt Vankilaan vieraskirjan. Kesän aikana oli kirjattu erilaisia ajatuksia näyttelyyn, Vankilaan ja vankeuteen liittyen.

"21. July 2019 It made me realize how different prisons are between countries and how a certain behavior may effect your life and cell. – Dandan"

"22.7.19 Es ist sehr spannend zu sehen wie die gefangenen gelebt haben. Auch wenn ihr das nicht lesen könnt!"

"Hieno näyttely. t. Pasilan mies"

"Eka kerta vankilassa ja vika kerta!!!"

"Rankinkin voi olla hyvä IHMINEN"

"Todellakin! Tuli yllättävän hienoja! Koskettavia, kerrassaan koskettavia! Kyllin lämmin kiitos siulle Valpuri! –Kylli Kylliäinen, Vanajan vankila HML"

Kuva 19. Näyttelyn vieraskirja.

Osallistuin työpajallani Hämeenlinnan Tapahtumien yöhön 30. elokuuta 2019. Valmistelin galleriahuoneeseen *Matonkudemeduusa*-teoksen aihiot. Kävijät saivat osallistua niiden rakentamiseen. Olin varautunut kertomaan kävijöille opinnäytetyöstäni ja näyttelystä. Parin tunnin aikana teoksen ja näyttelyn äärellä viivähti 10 aikuista ja kolme lasta. Näyttelykuvista, teoksista ja vankilatyöstä kertominen kosketti. Yksi kävijä kiitteli, että Vankilan kohteista *"Tämä näyttely oli paras"*.

Huomasin, että läsnäoloni pienessä galleriatilassa koettiin vaivaannuttavana. Vierailijat kääntyivät ovelta pois. Ymmärsin poistua ja jätin käyttöohjeet materiaalien viereen. Kun viikonlopun jälkeen tulin purkamaan näyttelyn, meduusoista oli kasvanut valtavia. Joku oli jättänyt nimikirjoituksensakin kankaiseen lonkeroon. Taiteentekeminen on parhaimmillaan omaehtoista ja pakottamatonta. Tuntui, että olin saanut yleisöltä lahjan.

Vankilassa vieraili heinä–elokuussa yhteensä 19 940 henkilöä. Yhteistyö Kansallismuseon kanssa onnistui erinomaisesti. Yleisötyökoordinaattori Joni Karjalainen kiitteli, että näyttely antoi lisänäkökulmaa vankityöhön ja vankien elämään.

Kuva 20. Vankilan *Matonkudemeduusa*-paja Hämeenlinnan Taiteiden yössä.

7.2 Näyttelyt ja kehittämistyön esittelyt Hämeenlinnassa ja Tampereella

Seuraavissa näyttelypaikoissa oli tarjolla seinägalleriatilaa. Syksyn näyttelyt koostuivat vain valokuvista. Palautin muut teokset Vanajaan. Kokosin valokuvasarjat neljään 70 cm x 100 cm kokoiseen kehykseen. Valokuvat olivat esillä Kumppanuustalolla Hämeenlinnassa lokakuussa ja Seurakuntien talolla Tampereella marraskuussa.

Seurakuntien talossa vieraili marraskuun aikana arviolta 2000 kävijää. Järjestin työparini Pajjan kanssa *Taide osana kriminaalisyötä* -työpajan Seurakuntien talolla 8. marraskuuta 2019. Kerroin opinnäytetyöstäni ja tarjosin osallistujille mahdollisuuden moniaistiseen taiteen tekemiseen. Työpajassa oli kolme vankilassa käyttämäni taidepistettä: värikylpy, matonkudemeduusat ja sydänsapluuna-maalaus. Työpajaan osallistui 10 henkilöä. Osa viivähti hetken ja osa viihtyi koko työpajan ajan. Pienen osallistujamäärän etuna oli rento ja lämminhenkinen ilmapiiri.

Valokuvat tulivat esille joulutammikuuksi Hämeenlinnaan Läntiselle Kumppanuustalolle. Talolla vieraili noin 150 kävijää viikossa. Sain ripustukseen apua työntekijöiltä. Osallistuin Kumppanuustalon joulujuhlaan 3. joulukuuta 2019. Juhla oli samalla näyttelyn avajaiset. Vastaanotto oli lämminhenkinen. Juhlassa oli 20 osallistujaa.

Keväällä 2020 minun oli tarkoitus osallistua kahteen verkostotilaisuuteen. Ne peruttiin covid-19-koronaviruksen vuoksi.

Kuva 21. *Tuli yllättävän hienoja* -valokuvanäyttely Tampereella.

Vieraskirjamerkintöjä.

"11.10.2019 Mysteeriaitus ja saippuakuplat <3"

"28.10.2019 Ihana tunnelma kuvissa ja on varmasti ollut merkityksellinen osallistujille!"

"Pienet kädet ovat koskettavia. Kuvista välittyi hienosti, että yhdessäolo perhepaamisissa on tosi tärkeää. Kiitos Valpuri!"

"Olen vaikuttunut kuvista ja työstä, jonka olette yhdessä tehneet. Upeaa! Mitkä ilon värit kaikessa tekemisessä."

"Välittyi vapautunut tunnelma. Taide voi luoda iloa! Kiitos!"

"Upea, syvälinen kertomus elämästä <3"

"Tärkeää on hyvä yhdessäolo: lapset ja aikuiset."

"Todella vaikuttava kokonaisuus! On sulla pokkaa, Valpuri :)"

8 LOPUKSI

Kehittämistyön toteuttaminen näin laajana ja monivaiheisena osoittautui työlääksi. Onneksi minulla oli hyvä työpari. Työparin tärkeys konkretisoitui automatkoilla siirtysämme vankilaan ja palatessamme sieltä kotiin. Tulevaan orientoituminen ja kokemusten reflektointi yhdessä olivat tärkeitä.

Kehittämistyö oli kiinnostava oppimiskokemus eri toimijoiden välisen yhteistyön rakentamisesta erityiseen ympäristöön. Koin, että tämä oli ensimmäinen askel taidekasvattajana yhteisötaiteen suuntaan. Seuraavaa projektia voisi lähteä suunnittelemaan enemmän taidemaailman ja osallistujien näkökulmasta käsin.

Yhteisöllinen taidepajatyöskentely mahdollisti luottamussuhteiden rakentamisen monella eri tasolla. Perhetapaamiseen tulleet työskentelivät yhteisesti jaetussa tilassa, mutta omina yksiköinä. Me ulkopuolisina ohjaajina rakensimme luottamusta yhteisön kanssa ja eri yksiköiden välille. Se, että me ulkopuolisina pääsimme ohjaamaan taidepajoja, oli instituution luottamuksen osoitus. Yksilötasolla se tarjosi vangeille mahdollisuuden rakentaa luottamussuhdetta perhetapaamiseen tulleiden läheistensä kanssa.

Isän tai äidin konkreettinen apu taideteosten valmistamisessa ja siihen liittyvässä ongelmanratkaisussa tuki vanhempana toimimista. Vanhemman vastuulla on löytää vaihtoehtoisia tapoja toimia lapsen kanssa niin, että työskentely on sujuvaa. Tähän vanhemmat vaikuttivat tarvitsevan tukea. Tyni (2019) peräänkuuluttaa vangin vastuukantoa omasta vanhemmuudestaan. Se, miten jokainen käytti taidepajassa mahdollisuutensa, jäi osallistujan henkilökohtaisen valinnan varaan. (Tyni 2019.)

Yhteinen päivä saattoi tarjota vertaistukea perheiden välille. Lapsiperheiden kohtaaminen erityisessä ympäristössä vaatii työparin ohjaajalta herkkyyttä ja läsnäolon taitoa. Työtä tehdään omalla persoonalla. Koska kohtaamiset voivat olla vain yhden työparin mittaisia, kohtaamisen hetkiin on hyvä tulla avoimin mielin.

Turun vankilan musiikkiterapeutti Esa-Pekka Kanniaisen kuvaili työtään *Vankiloiden kirjasto- ja taidepäivillä* 5. syyskuuta 2019. Hän totesi puheenvuorossaan, että ”Työssäsi toimit omalla henkilökohtaisella tavallasi vangin parhaaksi.” Kanniaisen ajatus sopii taidekasvattajallekin. Tekemisen tulee olla sellaista, että vanki tuntee osaavansa ja onnistuvansa. Rima lasketaan riittävän alas, tarvittaessa nollaan, että tekeminen onnistuu.

Ylhäältäpäin esitettävät vaatimukset eivät toimi. Taidekasvatustyön tulee olla alhaalta-päin tukevaa. Vaikka ohjaaja hallitsisi käyttämänsä metodin ja taiteenalan, vankilassa se ei riitä. Tärkein työkalu on taito kohdata ihminen.

Marginaalissa tapahtuva taidekasvatustyö ei liikuta suuria yleisöjä. Koen merkityksellisempänä pieniä kohtaamisia, joilla voi olla yllättävän hienoja vaikutuksia. Uskon, että pitkäkestoinen ruohonjuuritason työ kantaa jossain vaiheessa hedelmää. Taide tarjoaa peilin omille ajatuksille ja asenteille. Aiheeni, vankien perhesuhteet, nostaa esiin tunteita, joiden kohtaaminen voi olla vaikeaa. Halutessaan taiteen kautta voi yrittää ymmärtää itselle outoa, pelottavaa ja tuntematonta.

LÄHTEET

Aho, A-L.; Paavilainen, E. 2017. Kriisitilanteessa olevien ihmisten haastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen; P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 336–356.

Daykin, N.; de Viggiani, N.; Moriarty, Y. & Pilkinton, P. 2017. Music-making for health and well-being in youth justice settings: mediated affordances and the impact of context and social relations. *Sociology of Health & Illness*. Vol. 39, No. 6, 941–958. Viitattu 8.11.2020. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-9566.12549>

Granfelt, R. 2017. Vankeuden värittämä haastattelu. Teoksessa M. Hyvärinen; P. Nikander & J. Ruusuvoori (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tampere: Vastapaino, 378–397.

Enroos, R. 2015. Vankila, vanhemmuus ja lapsi – näkökulmia perhekäytäntöihin. *Acta Poenologica 2/2015 Rikosseuraamusalan koulutuskeskus. Väitöskirja. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö*. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9965-4>

Ensi- ja turvakotien liitto 2019. Vangin lapset kannattaa huomioida. Viitattu 8.11.2020. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/vangin-lapset-kannattaa-huomioida>

Eskola J.; Suoranta J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola J.; Vastamäki J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa R. Valli; J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.

Halonen, A. 2019. Luovuus ja vankeus – kuvataidekasvattajien käsityksiä vankilan kuvataidekasvatustoiminnasta. Opinnäytetyö. Taiteen laitos. Helsinki: Aalto-yliopisto. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:aalto-201909225427>

Hanhioja, C; Nietula, J. 2016. Kuvallisen ilmaisun pajat ja taideterapeuttiset menetelmät vankiperheiden tukena. Opinnäytetyö. Sosiaaliala. Vantaa: Laurea-ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201605046239>

Hirsjärvi, S.; Hurme, H. 2014. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hyvärinen A; Alikirri, J. 2019. Vangeille ja heidän läheisilleen suunnatun läheistoiminnan kehittäminen Sulkavan vankilassa. Opinnäytetyö. Sosionomi-koulutus. Tampere: Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019091518497>

Hyvönen, K.; Lappalainen, A. 2015. "Ei vartijan avainten kilinää" Isä-lapsi-päivä Sukevan vankilassa. Opinnäytetyö. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala. Kuopio: Savonia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2015052810891>

Jalava, M. 2000. Miksi on olemassa ylipäätään jotakin, pikemminkin kuin ei mitään? Viitattu 8.11.2020. http://historiallinenyhdistys.fi/muinaiset_sivut/arviot2000/heidegge.htm

Jeskanen, I. 2014. Romaninaisena vankilassa. Naisten vuoro -projektin selvitys. Rikosseuraamuslaitoksen monisteita 1/2014. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 8.11.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-monisteetjaraportit/0MRAX-SQr1/2014-01_Jeskanen_Romaninaisena_vankilassa.pdf

Joukamaa, M.; Aarnio J.; von Gruenewaldt V.; Hakamäki S.; Hypén K.; Lauerma H.; Lintonen T.; Mattila A.; Tyni S.; Vartiainen H.; Viitanen P. & Wuolijoki T. 2010. Rikosseuraamusasiakkaiden

terveys, työkyky ja hoidontarve. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 1/2010. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 8.11.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/julkaisut/risenjulkaisusarja/rikosseuraamusasiakkaidenterveystyokyjahoidontarve.html>

Kanniainen, E-P. 2013. Turun vankilan musiikkitoiminta. Musiikkiterapeutin opinnäytetyö. Musiikkipedagogikoulutus. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013100915967>

Kantonen, L. 2010. Yhteisötaiteen estetiikkaa ja menetelmiä: Yhteistyötä, vuoropuhelua, palvelua ja provokaatiota. Teoksessa L. Kantonen (toim.) Ankaraa ja myötätuntoista kuuntelua. Keskustelemaa kirjoitusta paikkasidonnaisesta taiteesta. Helsinki: Kuvataideakatemia, 73–84.

Kwon, M. 2002. One place after another: Site-specific art and locational identity. Massachusetts, MA: The MIT Press.

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Terveystyön ja hyvinvoinnin laitos. Väitöskirja. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalitieteiden laitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-911-4>

Lapsi- ja perhetyön linjaukset 2019. Rikosseuraamuslaitos. Puolakka, P.; Vogt-Airaksinen, T.; Kivimäki T.; Ihanus, T. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 8.11.2020. https://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi- ja perhetyon_linjaukset_2019.pdf

Macpherson, H.; Hart, A. & Heaver, B. 2016. Building resilience through group visual arts activities: Findings from a scoping study with young people who experience mental health complexities and/or learning difficulties. Journal of Social Work. Vol. 16, No. 5, 541–560.

Menard, L. 2018. Vankilateatterin vaikutukset ja vaikuttavuus. Taituu ry:n esteettis-eettinen työtapa vankien kuntoutuksessa. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2018. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 8.11.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/julkaisut/risenjulkaisusarja/taittuurynvankilateatterivaikutustenarviointia.html>

Miner-Romanoff, K. 2016. Voices from inside: the power of art to transform and restore. The Journal of Correctional Education. Vol. 67, No 1, 58–74.

Niittumäki, K. 2019 Kirjastosta juuret elämään -projektin vaikutukset vankien hyvinvointiin, perhe-suhteisiin ja yhteiskunnassa kiinni pysymiseen vankien kokemana. Opinnäytetyö. Sosiaalialankoulutusohjelma. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019060716120>

Rikosseuraamuslaitos 2017. Rikosseuraamuslaitoksen solmima sopimus takaa vankiloiden taidetoiminnan. Viitattu 8.11.2020. <http://www.rikosseuraamus.fi> > Ajankohtaista > Tiedotteet ja uutiset > Tiedotteet ja uutiset 2017.

Rikosseuraamuslaitos 2018. Tapaajan opas, Vanajan vankila. Viitattu 8.11.2020. <https://www.rikosseuraamus.fi> Täytäntöönpano > Yhteydet ulkopuolelle > Tapaamiset > Vanajan vankila, tapaajan opas.

Rikosseuraamuslaitos 2019a. Toiminnot. Viitattu 8.11.2020. <http://www.rikosseuraamus.fi> > Täytäntöönpano > Toiminnot.

Rikosseuraamuslaitos 2019b. Vangit. Viitattu 8.11.2020. <http://www.rikosseuraamus.fi> > Rikosseuraamuslaitos > Tilastot > Vangit.

Rikosseuraamuslaitos 2020a. Kuva 1. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kulmakivet. Viitattu 8.11.2020. <http://www.rikosseuraamus.fi> > Rikosseuraamuslaitos > Arvot ja strategia.

Rikosseuraamuslaitos 2020b. Vanajan vankila. Viitattu 8.11.2020. <http://www.rikosseuraamus.fi> > Toimipaikat > Vankilat > Vanajan vankila.

Taikusydan 2017. Kirjastosta juuret elämään -hanke kohtaa vankeja kulttuurin keinoin. Viitattu 8.11.2020. <https://taikusydan.turkuamk.fi/yleinen/kirjastosta-juuret-elamaan-hanke-kohtaa-vankeja-kulttuurin-keinoin/>

Taikusydan 2019. Käsitteet. Viitattu 8.11.2020. <https://taikusydan.turkuamk.fi> > Tietopankki > Käsitteet.

Takkal, A.; Horrox K.; Rubio-Garrido A. 2018. The issue of space in a prison art therapy group: a reflection through Martin Heidegger's conceptual frame. *International Journal of Art Therapy: In-scape*. Journal of the British Association of Art Therapists. Vol. 23, No 3–4, 136–142.

TENK 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. I. Kohonen; A. Kuula-Luumi; S-K Spoof (toim.) Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettisen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakkoarvioinnin_ohje_2019.pdf

THL 2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vanhemman vankeusrangaistus. Viitattu 8.11.2020. <http://www.thl.fi> Käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Erityiskysymykset.

THL 2020. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vankilan perheosasto. Viitattu 8.11.2020. <http://www.thl.fi> > Käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Erityiskysymykset > Vanhemman vankeusrangaistus > Vankilan perheosasto.

Tuominen, T. 2018. Neurocognitive deficits, academic difficulties and substance dependence among Finnish offenders: connections to recidivism and implications for rehabilitation. Väitöskirja. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, Humaniora. Turku: Turun yliopisto. Viitattu 8.11.2020. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7202-9>

Tyni, M-R. 2019. Haastattelu. Vanajan vankilan perhetyön ohjaaja Mia-Riikka Tyniä haastatteli 5.8.2019 Valpuri Tauriainen.

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa R. Valli; J. Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 84–108.

Tutkimuslupa: Rikosseuraamuslaitos

Tutkimuslupa

16.1.2019

2/332/2019

Valpuri Tauriainen
Turun AMK/ Taideakatemia
Koulutusohjelma, Ylempi AMK-tutkinto: Taiteen uudet kontekstit
Turun AMK/ Taideakatemia
Linnankatu 54
20100 Turku

Hakemuksenne 9.1.2019

Tutkimuslupahakemus

Olette hakeneet Rikosseuraamuslaitokselta tutkimuslupaa Turun ammattikorkeakoulun Taideakatemian opinnäytetyötä varten. Opinnäytteen ohjaajana toimii yliopettaja Liisa-Maria Lilja-Viherlampi. Opinnäytetyön yhteyshenkilönä Rikosseuraamuslaitoksessa on Mia-Riikka Tyni.

Tutkimuksen aihe

Vankiloiden perhetyön kehittäminen taidelähtöisillä menetelmillä

Tutkimuksen toteutus

Tutkimuksen toiminnallinen vaihe sisältää vuoden 2019 aikana yhden tai useamman taidetyöpajakerran. Ohjaustapa on havainnoivaa, ja ohjaustyössä kirjataan huomiot henkilökohtaiseen oppimispäiväkirjaan. Taidetyöpajojen jälkeen haastatellaan siihen osallistuneita vankeja sekä Vanajan vankilan henkilökuntaa. Haastattelulla kerätään tietoa työpajaan osallistumisen kokemuksista.

Lupahakemus

Haette lupaa tutkimuksen toteuttamiseen.

Päätös

Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikkö myöntää teille tutkimusluvan hakemuksenne mukaisesti. Tutkimuksen toteutus tulee tehdä vankilan johtajan tai apulaisjohtajan suostumuksella.

Vankien osallistuminen tutkimukseen on vapaaehtoista ja heiltä tulee pyytää yksilöity kirjallinen suostumus osallistumisesta tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset on esitettävä niin, etteivät yksittäiset henkilöt ole tunnistettavissa. Tutkimusaineisto on säilytettävä siten, ettei se joudu ulkopuolisten käsiin. Tutkimusaineisto on tarkoitettu vain tutkimukselliseen käyttöön ja se on hävitettävä yksilötietojen osalta tutkimuksen valmistuttua. Tutkimuksen toteutus ja tutkimusaineiston keruu ei saa aiheuttaa kohtuutonta haittaa vankilan muulle toiminnalle.

Tutkimuksen valmistuttua siitä tulee lähettää sähköinen kopio tai paperikopio Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikköön, Vanajan vankilaan sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologiselle kirjastolle.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 HELSINKI

Puhelin
029 56 88500

Telekopio
029 56 88446

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Tutkimuslupa: Kanta-Hämeen perhetyö ry

KANTA-HÄMEEN
PERHETYÖ RY

TUTKIMUSLUPA

Myönnetty tutkimuslupaa Turun AMK:n Taideakatemia Taiteen uudet kontekstit - koulutusohjelman (YAMK) opinnäytetyötä varten.

Tutkimuksen nimi

Vankiloiden perhetyön kehittäminen taidelähtöisillä menetelmillä

Tekijä: Valpuri Tauriainen Turun AMK/ Taideakatemia valpuri.tauriainen@edu.turkuamk.fi

Tutkimuksen aihe ja tarkoitus

Vankiloiden perhetyön toimintamallien muotoilu ja kehittäminen luovilla, taidelähtöisillä menetelmillä. Opinnäytetyön laajuus on 30 opintopistettä. Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa taiteen saavutettavuudesta sekä taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista laitoksissa.

Opinnäytetyön ohjaaja

Yliopettaja Liisa-Maria Lilja-Viherlampi, Turun Ammattikorkeakoulu

Tutkimuksen kohderyhmä

Vanajan vankilan vangit ja työntekijät, jotka osallistuvat keväällä 2019 perhetyössä ohjaamiini taidetyöpajoihin.

Tutkimuslupa on myönnetty Kanta-Hämeen perhetyö ry:n henkilökunnan haastatteluun ja yhteiseen kehittämiseen.

Pyydän toimittamaan valmiin työn sini.stolt@khperhetyo.fi tai Kanta-Hämeen perhetyö ry Sibeliuskatu 5a 13100 Hämeenlinna

21.1.2019 Hämeenlinnassa

Sini Stolt, toiminnanjohtaja Kanta-Hämeen perhetyö ry

Suostumuslomake

Suostun haastatteluun, jossa selvitetään taidelähtöisten menetelmien käytettävyyttä vankiloiden perhetyössä.

Olen tietoinen opinnäytetyöstä, sen tarkoituksesta ja tavoitteista.
Olen perehtynyt tämän tutkimuksen tarkoitukseen ja sisältöön ja kerättävän tutkimusaineiston käyttöön.

Voin halutessani peruuttaa tai keskeyttää osallistumiseni tai kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta missä vaiheessa tahansa.

Tutkimustuloksiani ja kerättyä aineistoa saa käyttää ja hyödyntää sellaisessa muodossa, jossa yksittäistä tutkittavaa ei voi tunnistaa.

Päiväys Tutkittavan allekirjoitus

Taidepajamainos

Osallistu taidepajoihin ja auta kehittämään vankilan perhetyötä!

Opiskelen kulttuurialan tutkintoa Turun Taideakatemiassa. Teen opinnäytetyöni Vanajan vankilassa. Työn aiheena on vankilan perhetyön kehittäminen taiteen avulla. Tarvitsen siihen juuri Sinun apuasi. Opinnäytetyö valmistuu joulukuussa 2019.

Taidepajat

Ohjaan Vanajan vankilassa 3 taidepajaa, jotka on tarkoitettu Sinulle ja perheellesi. **Pajat ovat lauantaisin 11.5., 25.5. ja 15.6. kello 10.30-11.30 ja 13.00-14.00.** Teemoina ovat muotoilu, väri ja rakentelu. Taidepajat sopivat myös vauvoille. Aikaisempaa kokemusta taiteesta ei tarvita. Avoin mieli riittää. Taidepajoissa otetaan valokuvia. Ne rajataan siten, että osallistujia ei niistä tunnista.

Haastattelu

3:n taidepajan jälkeen Sinulla on mahdollisuus osallistua haastatteluun. Sen avulla kerään **kokemuksia taidepajasta.** Ajatuksesi ovat tärkeitä, jotta perhetyötä voidaan kehittää. Haastattelut nauhoitetaan, jos annat siihen luvan. Henkilötietoja ei kerätä. Opinnäytetyöstä ei tunnista henkilöllisyyttäsi.

Taidenäyttely

Työpajoissa valmistuneista teoksista ja valokuvista kootaan taidenäyttely. Se on esillä Hämeen linnan Vankilamuseossa kesällä ja Kumppanuustalossa syksyllä.

Terveisin,

Valpuri Tauriainen, kulttuurialan ylempi AMK opiskelija
valpuri.tauriainen@edu.turkuamk.fi
Turku AMK/Taideakatemia